دُرچین

جام دُرّک ڈومکی

پولکار: بشیر بلوچ

دُرچین

جام دُرّک ڈومکی

(پولکار: بشیر بلوچ)

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

www.balochiacademy.org

Email: balochiacademy@gmail.com

کتاب ءِ نام : دُرچین

شاعر : جام دُرّک ڈومکی

پولکار : بشیر بلوچ

ڈیزائننگ : بیبرگ بلوچ

کمپیوٹر کمپوزر : نذر بلوچ

پرنٹرز : شوکت برادرز پریس، کراچی

باراوّل : 1961ء

باردوئم : 2006ء

بارسوئم : 2015ء

تعداد : 500

قیمت : 200

ISBN: 978-969-9768-66-8

لڑ

من گنوکاں کہ گوں دل ءَ جیڑاں
دل گنوک اِنت کہ گوں من ءَ جیڑیت

جامؔ

مئے تران

بلوچی اکیڈمی 1958 ءَ بگرتاں مروچی ءَ پہ بلوچی زبان ءُ لبز انک، تاریخ دود ءُ ربیدگ رسم ءُ رویا تانی دیمروئی ءُ برجاہ دارگ ءِ جہد ءَ انت بلوچی اکیڈمی ءَ وتی کساس نیم کرن ءِ سفر ءَ لبز انک دود ورربیدگ ءُ بلوچانی زند ءِ راہ ءُ رہبندانی پجار کنائینگ ءَ بازیں کتاب چھاپ ءُ شنگ کتگ انت۔

اکیڈمی ءَ بلوچ راج ءُ بلوچستان ءِ بابت ءَ بلوچی زبان ءَ ابید اُردو انگریزی ءُ فارسی زبان ءَ ہم بازیں کتاب چھاپ ءُ شنگ کتگ انت، بلوچی اکیڈمی ءَ بلوچی ءِ کوہنین شاعری کہ بلوچ راج ءِ پجار انت چہ بازیں مردماں ءُ خاصِ چہ پہلواناں زبانی یات اِش بوتگ انت آہانی چہ گار ءُ گمساری ءَ رکینگ ءِ حاتر ءَ جہد کتگ کہ گیش ءَ چہ گیش چننگ ءُ نزآرگ ءُ کتابی صورت ءَ چھاپ ءُ شنگ کتگ انت۔ تنکہ راج ءِ پشپد وتی راجی مُڈی آں بہرمند بہ بنت۔

بلوچی اکیڈمی ءَ وتی بندات ءَ بگر تا 2005 ءَ 273 کتاب چھاپ ءُ شنگ کتگ، چرے کتابانی تہا شاعری، آزمانک، کسمانک، نگدکاری، دود ءُ ربیدگ زبان تاریخ ءُ دگہ بازیں بن گپ ہوار انت، 1995 ءَ رند اکیڈمی ءَ وتی کار رہبند گہتر کنگ ءِ جہد کت، اے ردءَ مستریں ہبرایش انت کہ اکیڈمی ءَ پہ وت ماءَ یک بندرے ٹاھینت۔ اکیڈمی ءَ چہ وتی بندات ءَ بگر تا 1995 ءَ شپ جاہ ءُ

روچ جاہ ات بزاں پہ کراہ ءُ باڈہی جاگہان وہد گواز ینگ ءَ اَت بلے چدو پد کہ اکیڈمی ءِ ماڑی یے جوڑ بوت تا اکیڈمی ءِ کار رہبند بدل بوتنت بزاں 1995ءَ چہ رند اکیڈمی ءِ کارانی تہا ءَ گیشی اتک۔ مراگش ءُ دیوان ، کتابانی چاپ ءُ مستریں کار کہ اے وہداں اکیڈمی ءَ گون انت آ یک معیاری ڈکشنری ئیگ انت کہ آئی ءِ کتابت ءِ کار سرجم بوتگ ءُ پہ چھاپ ءُ شنگ ءَ مھتل انت۔ بلوچی اکیڈمی ءِ چھاپتگیں کتاب ماں بلوچستان یونیورسٹی ءَ ابید ہر جاگہ کہ بلوچی واننگ بیت اُود ءَ کورس ءَ ھوار انت ہمے پیم بلوچستان پبلک سروس کمیشن ءُ فیڈرل پبلک سروس کمیشن مقابلہ ءِ چکاس ءَ ہم بلوچی اکیڈمی ءِ کتاب ھوار انت پمشکہ ایشانی لوٹ ہم گیش بوتگ مئے اوں جہد ہمیش انت کہ بلوچی زبان ءُ لبزانک ءِ دیمروئی ءَ گیشاں ءَ گیش معیاری کتاب چھاپ ءُ شنگ بہ بنت تنکہ معیاری ءُ جوانیں لبزانکے دیم ءَ بئیت اے رد ءَ بلوچی اکیڈمی ءَ نوکیں شاعر و لبزانتانی کتاباں ابید ہما کتاب کہ اکیڈمی یا ایندگہ اداراہاں بلوچ ءُ بلوچی ءِ بابت ءَ شنگ کتگ انت بازیں وہد گوستگ کہ گار ءُ بیگواہ انت آماں نیادی ءَ دست کپگا نہ انت ھلاس بوتگنت آھانی تاریخی حیثیت مستند انت آھانی گوں نوکیں وڑ ءُ رہبنداں چھاپ کنگ ءِ فیصلہ کتگ ہمے رنگ ءَ واجہ بشیر احمد بلوچ ءِ نز آرتگیں جام دُرّک ءِ شعرانی کتاب ''درچین'' سیئمی وار چاپ کنگ ءُ پہ شاسر کنئگ بوتگ۔

کوئٹہ

20 اگست 2005ء

ممتاز یوسف

جنرل سیکریٹری

جام دُرّک

من گنوکاں کہ گوں دل ءَ جیڑاں
دل گنوک اِنت کہ گوں من ءَ جیڑ یت
گریھ کنت تنگو دروشمیں بچی
زور کنت شاہ و ظالمیں ترکی

جام دُرّک ہما دُرگالیں بلوچ ءِ نام انت کہ عشق ءِ تیراں چہ ٹپیگیں دل ءَ گوں جیڑان او دُریں گفتاراں چو کہکری ڈرداں شنزان، وطن ءِ کوہ ءُ کوچگ ءُ دشت ءُ صحراہانی تہا شپی مجلساں وتی وش زیمر ءُ پرسوزیں شئیراں گوں تا مروچان ءَ جلوہ ناک ءُ پُر چاڑ کنان اِنت۔

اگاں کسے زیات ہورت سوج بکنت کہ جام دُرّک کے ات؟ آئی پسو ءَ بس ہمنکدر گشت کنان کہ دُرّک کرمونامیں یک ڈومبکی یے ءِ نچ بوتگ کہ شہ جام ءِ ٹک ءَ ات ءُ اے سرو بن ہم، جام دُرک ءَ وت وتی شئیرانی تہا کتگ۔ ۔ ۔ چوش کہ گشیت۔

نیلوں مروچی دُرّک ءَ
کروءِ سولین پُسگّ ءَ

یا چوش کہ:

سارزانت جام ءِ آحتّکگنت
سارزانت جامیں دُرّک ءِ
کرموءِ سولیں پُسگّ ءِ

باز مردم چوش ہم گُشنت کہ دُرّک آئی نام ءُ جام آئی شائری نام بزان پنّام بوتگ۔

بلے اے پکاّئیں حبرے زانگ نہ بیت، پرچیکہ جام دُرّک ءَ وتی شئیرانی تہا ءَ یک مقرریں پنّامے نہ زرتگ بلکن باز براں وت ءَ جام ءُ باز براں دُرّک گشتگ بزاں ہر کجام نامے کہ گوں شئیر ءَ دپ کپتگ آئی ءَ آوُرتگ۔اچ ایشاں ابید باز براں وتی پورائیں نام جام دُرّک ہم شئیرانی تہا آورتگ، چوش کہ:

بانک گُلیں دُرّ ءِ نگین
جام دُرّک ءِ ارواح ءُ گین

جام بلوچانی یک ٹکے کہ گیشترمس مولہ ءِ کورءِ درءُ گوراں نشتگ۔ بلکیں آبنی تمن ءَ گوں ڈومبکیاں ھور بہ بنت بلے ادا زھری ءِ تمن ءَ گوں شمار بنت۔ چو گشگ نہ بیت کہ دُرّک اچ مولہ ءُ زہری ءِ ہے جامان ات و ہمد ءَ نشت ءُ نیاد

کت یا ماں لہڑی ءَ گوں ڈومبکیاں جہ منندات۔ البت چہ جام دُرّک ءِ جند ءِ شئیر ے ءَ چہ چوش درا بیت کہ دُرک چہ ڈومبکیاں سرستگ و گسر کپتگت۔
چوش کہ گُشیت۔

نین پچہ نیارےَ من جام دُرّک آں
اج ڈومبکیاں من سر سِستگاں

اگن ھنچش اِنت تا جائی گشت کنوں کہ دُرک چہ مولہ ءُ زہری ءِ جاماں بوتگ و مولہ ءِ گْور ءِ کرءُ گور ءِ کجام آبادیں بینٹے ءَ بندِ داشتگ۔
مسٹر لانگ ورتھ ڈیمز کہ بلوچی زانوکیں پرنگے بوتگ ءُ بلوچ شاعرانی بازیں شئیر ''بلوچانی عامیں شاعری'' نامیں وتی کتابے ءَ چِج و چھاپ کتگ، گُشیت کہ جام دُرّک نوری نصیر خان ءِ دربار ءِ ملک الشعراء بزان شاعرانی سروک بوتگ ''اے زانگ نہ بیت کہ اے ادب زانت ءُ بلوچی دوستیں مردم ءَ ھنچین پکائیں حال وسوجے رستگ یا چہ جام دُرّک ءِ شئیر و گفتاراں سرپد بوئگا رند آ ہمے آ سر ءَ رستگ۔ پرچا کہ جام دُرّک ءِ بے دروریں گفتار نہ تہنا چشیں منصبے ءَ کرزنت بلکن بلوچی شاعری ءِ بے گوازیں آزمان ءَ اگن چریشی ءَ ڈولدارترءُ برزتریں دگہ منصبے بوتیں تہ آ ہم جام دُرّک ءِ دربیانی وشکر گفتاری ءِ دیما یک، ہچ میزریں ہندے بوت''۔
مسٹر ڈیمز دگہ ہندے ءَ چوش ہم گشیت کہ'' جام دُرّک نہ تہنا بلوچی ءِ یک وش گفتار ءُ بے درور یں شاعرے بوتگ بلکیں اڑوجنگ ءِ سہرءُ تپکیں پڑانی

سرمچاریں ءُ سیاہ ءُ بزیں لشکرانی دیم داروکیں زحم جنے ہم بوتگ'' ءُ ایشرا ہم گشیت کہ ''جام دُرّک مشھد ءِ جنگ ءَ نوری نصیر خان ءِ لشکر ءَ گون بوتگ ءُ جنگ ءِ پڑ ءَ ،نوری نصیر خان ءِ ہم کوپگی ءَ پہ وتی زحم جنی ءُ سرمچاری ءَ نام در آوُرتگ'' ڈیمز چوش ہم گشیت کہ دُرّک کجے ءِ عاشق ات ءُ انجام کار ہمائی سرء َ کشگ بوت۔

حدا بزانت ڈیمز ءِ اے بیان تاں کجام حدّ ءَ راست اِنت۔ قلات ءِ خانانی کہنیں دفتراں ءُ نہ آ دور ءِ کجام شاعرے ءِ بیان ءَ جام دُرّک ءِ بارو ءَ چشیں نوشتا نکے رسیت ،البت دُرّک ءِ جندءِ بازشئیر ان ءُ آئی فارسی ہوٗ اریں زبان ءَ چہ اینکس سہرا بیت کہ دُرّک ءِ شُت ءُ آ تک قلات ءِ خانانی دربار ءَ بوتگ۔

چوش کہ گشیت:

روچے رفتگاں پہ کار ءَ
گنجین ڈھاڈر ءِ دربار ءَ

یا چوش کہ دگہ ہندے ءَ وتی دوست ءِ بارو ءَ گشیت:

گل ماں صاجبی باگ ءَ انت
سلطان ءِ سرو پاگ ءَ انت

ہنچش دُرک ءِ دگہ شئیرے ءِ لہتیں بنداں چہ کلئیے چوش ہم درا بیت کہ دُرّک بلکن بندی ہم بوتگ ءُ لہتیں روچ ماں برزیں بندی خانہے ءَ ہم گوازینتگ۔

چوش کہ گُشیت:

بیا تو او دستگند گند منی حال ءَ
گوں فقیراں منی دو نھوءُ جال ءَ
جانوں ناساز انت بُرزیں زندان ءَ

ہے شئیر ءِ دگہ بندے ءَ چہ چوش ہم سہرا بیت کہ جام دُرّک ءِ سرءَ تہمتے ہم جنگ بوتگ۔ شئیر ءِ تہا آ وتی بیگناھی ءِ سوگندءَ وارت ءُ گشیت:

باورءَ کارے گوں تو داہیں
ھپت برءَ صد گنجیں حدا گواہیں

بلے گوں ایشی ہوری ءَ بلبل ءِ مثال ءَ ہم دنت۔ اِچ اِیشی چوش درا بیت کہ گوں نے مثال ءَ آئی ءَ وتی موت ءِ پیشگوئی کُرتگ۔ بیشک چشیں پیشگوئی جام دُرّک پیمین موجانی شاعرے ءِ دیر بالیں پکرءُ پہم ءِ حداں چہ در نہ انت، گشیت:

بلبل ءِ زحم ءَ گوں موت برحق انت

اچ ہے شئیر ءَ جام دُرّک ءِ نہ تُرسی، سرمچاری ءُ توکل ءِ گیشی ہم پدّرا بیت۔ بندی حانہ ءِ تہا سوزیں زحم ءِ دپ ءِ چیرءَ کپتگ، بلے اللہ ءِ فضل ءُ رحمتاں چہ نا اُمیت نہ انت گشیت:

من گراں شاہ ءِ شکلیں نام ءَ
مشکلاں آسان کنت اچ جام ءَ

اگن ماڈیمز ءِ اے بیان ءَ کہ جام دُرّک نوری نصیر خان ءِ دربار ءِ ملک الشعرا بوتگ راست بزانوں یا پہ صورتے ایشی ءَ دروگ۔ اے رنگیں گوں ما ہچ دلیلے ہم نیست۔ البت ماتا حدّے ءَ پہک گشت کنوں کہ جام دُرّک ھژدہمی صدی ءِ دومی نیم (مورخہ 94-1770) ءَ بلوچی ءِ نامداریں شاعرے گوستگ۔

جام دُرّک ءِ شیرانی تہا' نہ آئی مڑءُ جنگانی بیانے کیت ءُ نہ آئی زبان ءَ چہ رزمیہ بزاں جنگی شیئرَ گشوکیں شاعرے ءِ اندازگ بوت کنت بس یک ہندے ءَ ہمنکس گشیت:

مروچی منی میان ءِ تیگ ءَ گلن
کہ واسکارہ جام ءِ کش ءُ ھنبلن

اچ ایشی ءَ سہرا بیت کہ جام دُرّک ءَ وتی شاعری ءِ پیاوتی سرمچاری ءُ تونگری ءِ سرءَ ہم پہر بستگ۔ شیئر ءِ چرے بند ءَ وتی ہرستاپے کہ جام دُرّک کرتگ یک زحم جن ءُ مڑا داریں بلوچے ءِ اچ ایشی ءَ زیات دگہ ستا بوت نکنت کہ آئی میان ءِ تیگ گل ءُ چاڑ بیت کہ مروچی چشین (دُرّک ءِ پیمیں) سرمچاریں سورے ءِ میان ءَ بستگ۔ بلوچی زبان ءِ پنہات ءُ شہار دراج ءُ دور روَنت۔ پہوالیں زندکوہ ءُ کوچگ، دشت ءُ گیابان، جمبر ءُ ھور، گرند ءُ گروک بہار ءُ ھیرو پانی پُرشوریں بیان ءُ زید و ملپدانی سیل ءُ سواد ءِ وش زیملیں شیئر ءُ سوتاں ابید، عشق ءُ زیب ءِ ڈولداریں ءُ دل پسندیں گپتاراں بلوچی شاعری زبیدار ءُ پُرگنج انت۔

ہبدہمی صدی ءَ بگرتاں مروچاں بلوچ شاعراں شئیر و سوت، لاڈوءُ زہیروک ، لیکو و داستانگ پر بندگ ءُ ایرِ جنگ، جنگ و مڑ اءُ کشت ءُ کشار ءِ شئیرانی ٹوھیں دیپتر گشتگ ءُ اشتگنت ۔ بلے بلوچی شاعری ءِ ہما دُروشمے کہ جام دُرّک ءَ داتگ و ہما نازرک ءُ بارگیں راہ ءُ رہبند کہ جام پہ وتی دل ءِ لہڑانی درشان کنگا زرتگ پیسر یگیں بلوچ شاعرانی شئیرانی تہا ءَ نہ بوتگ ءُ چہ دُرک ءَ رند ءِ شاعر ہمائی رہبندانی سرءَ وتی پکر ءُ زانت ءِ سمند ءَ تاچینگ ءِ باز جہد ءُ کوشست کرتگنت بلے تاآ برزگاں سر نہ بوتگنت کہ جام دُرک سر کپتگ ۔

بلوچی عشقی شاعری ءِ وڑءُ ڈول تاں جام دُرّک ءِ دورءُ باری ءَ زیات دوست ءِ پدّ راءَ چم دیستیں زیب و دابانی بیان ءُ پر بندگ بوتگ، عشق ءِ ڈول ڈولیں حالانی تہا چہ دل ءَ پادآھوکیں وڑ وڑیں لہڑ ءُ چولانی اثر ءِ وشی وتہلی ، درد ءُ دور، دل ءَ تیرونکانی کُگ ءِ بے تاہیری ءُ ایندگہ بے گنجیں اثر کہ ابید چہ شئیر ءِ زبان ءَ دگہ ڈولے ءَ گشت نہ بنت کہ دور ءِ بلوچیں شاعرانی پکر ءُ پہم ءِ سرحداں چہ در بوتگنت ، پہ رِندگ ءَ جام دُرّک بلوچی ءَ اولی شاعر بوتگ کہ آ دوست ءِ چم دیست ءُ پدرائیں زیب ءُ دابانی بیان ءَ گوں ہوری ءَ عاشق ءِ دل ءُ زانت ءِ سر ءَ آوانی لاہوتیگین اثران ءَ ہم لوزانی شاریں جامگے گوْرا داتگ ءُ وشین زیمرانی بُرز ءُ جہلی سراں گوں بلوچی شئیرانی جہان ءَ شنگ ءُ تالاں کتگ ۔ پہ مثال چوش کہ صُحب ءِ سمین ہر بلوچ شاعرے وتی یا وتی دوست ءِ قاصد ٹاہینتگ بلے چہ صُحب ءِ سمین ءَ دوست ءَ وش ءُ سارتیں بو ءِ چِنگ ءُ عاشق ءِ غم

توسیں دل ءُ تستگیں زرد ءِ سر ءَ آئی بود ناکیں اثراناں تہنا جام دُرّک ءَ زانتگ، گشیت:

صُحب ءِ سمین ءَ آرتگاں
نمی ءُ بوآنی دڑد ءَ
اچ دلربا ءِ پلّو ءَ
مان اختگ ءُ بود احتگاں
دست بستگ ءُ او شتاتگاں

ہمے حیال ءَ یک دگہ شئیر ے ءِ تہا زیات پچ ءُ پدرائیں ڈولے ءَ ہم بیان کنت کہ۔

جی سمین بے پول ءَ بہشتی ءِ
اچ لطیفانی پلو ءَ کائے
گوں گل ءِ دیم ءَ میل کتے دوشی
شرگلیمنیت ئے گوہریں دیم ءَ
بیرم ءَ آسیس کتگ مہتوس
بوپ ءُ بالشتاں گراں بہائیناں
بوبے چہ بیکاں زرتگے وشیں

مئے ایدگہ شاعر چہ دوست ءِ پلوءَ حالے ءِ اشکنگا باز پہ وشحالی ءُ در گپتاری ءَ بیان کرتگنت، قاصد ءَ وڑ وڑیں مستاگ داتگ ءُ ٹہلیں ڈولے ءَ وتی

زہیر یگیں دل ءَ سہڑ یختگ اَنت، بلے جام دُرّک ءِ رہ بند اَچ آواں جتا اِنت۔ آئی پہم ءُ پکر ہما حداں رسیت کہ آ چدءُ دیمتر ءَ حاکی بت ءِ جند ءُ آئی دنیائی واھگ ءُ لوٹگ پشت نہ کپنت آئی پرواہگ ءُ کار روحانی بیت، آ چہ گروکاں دوست ءِ حال ءَ گپت ءُ چوپُلّ ءَ ہنچو پہ نیازمندی بواش چنت کہ وتی ساہ ءَ ہوار، وتی جان ءَ گوں یکش کنت۔ جام دُرک سارءُ بے ساری ءِ یک ہمے رنگیں حالے ءَ چوش گُشیت:

احتگـنـت کھنداں ءَ گروک دوشی
کیہوی ءَ چہ جلگو ءِ پار ءَ
حال دوستانی داتگنت مارا
ماگلی گینا شتاں ہوار جان ءَ

جام دُرّک، بلوچی شاعری ءَ نہ تہنا کیف ءُ مستی ءِ جہان ءَ گوں پجاّ رنیتگ بلکیں بلوچی شاعران ءَ یک نوکیں ءُ پر بہاریں راھے پیش داشتگ وڑ ءُ مثال (تشبیح و استعارہ) ءِ شاعری ءَ چہ پیسر یگیں بلوچی شاعری نا بلد بوتگ، جام دُرّک اولی بار وڑ و مثال ءَ چہ وتی شئیرانی تہا باز پہ جوانی ءُ دلپسندی ءَ گوں کار گپتگ، ءُ گوں آواں باز پہ استادی، وتی شئیران ءَ چُشیں سوز و دل نشینی، زیب وزینت ءُ ہورت گندی ءُ بلند بالی ءِ کمالاں بشکا تگ کہ مئے زبان ءِ دگہ شاعرانی شئیراں چہ، آوانی مٹ در گیجگ نہ بیت۔ جام دُرّک ءِ شاعری چہ اے سادگ ءُ ہم زانتیں وڑ ءُ مثالانی ماں گیجگ ءَ شیر وشکل ءِ یک ھنچیں سر چمگے جوڑ

بوتگ کہ آئی ہر نیمگا رنگ رنگ ءِ پُلّاں چہ سر باریں بوڑگانی قطار اوشتاتگنت ءُ چہ شاعر ءِ دل بُرّیں زھیرانی آہ سردان گواتو وراں وتی تہر تہریں پلاں ماں تچوکیں چمگ ءِ شیر و شکلاں مان شانان انت۔ یک شئیرے ءَ چہ وڑ ءُ مثالاں بازکواسی کارگراں، جام وتی دوست ءَ را چوش گشیت:

توئے چاردہی ماہ ءُ من ماہ ءِ گب
توئے روچ نیمروچ' من ایرلواں
تو ے گردُگیں بگ ، من گھوڑواں
تو حاکاں لیٹے من تئی چتراں
تو پاداں شپادے، من تئی لتراں
توئے سیاھیں سیہ مار' من جوگی سراں
مندران جنان ءَ، من دست ات گراں

جام دُرّک ءِ وڑ ءُ مثالانی مزنین شرّی ایش انت کہ آ بلوچی انت۔ بزاں بلوچانی شپ ءُ روچ ءِ نندو نیاد ءُ چپ ءُ چاگرد ءِ راہ ءُ رہ بند اولسی ءُ مجلسی زند ءَ بیان کن انت۔ ہمیشا، بلوچانی دل ءُ پہم ءِ سر ءَ اثر کن انت، یک ہندے ءَ جام دُرّک وتی دوست ءِ ستا ءَ کنت ءُ چوش گشیت۔

اَل ماہ ءِ بُرجے من سیاھیں شپاں
اَل گروکی چیلک، من کہکراں
اَل زحم رچوکین ، من کوپگاں

دگہ جاہے گشیت:

ما بہار گا ہوں تو بہار ءِ پھل
اچ تئ واساں مست چو بلبل

انگت دیمتر ءَ روَت ءُ پہ پہکیں بلوچی ڈول ءَ وتی دوست ءَ گشیت۔

ببئے تو آ سکلوپٹ ءَ چرِوکیں
من ءُ تو پنجّی باں پہنات ءَ گروکیں
ببئے پُھلے کہ ماں پٹ ءَ رُدوکیں
من باں بینگ مکسک دم دم کنوکیں
ہمک پھل ءِ دپ ءَ واس ءَ گروکیں

دوست ءِ ستاءَ جام دُرک ءِ زبان چہ وڑ ءُ مثالانی در گیجگ ءَ بند نہ بیت، گوں شاعری ءِ ہرلہر ءَ پہ دوست ءَ، دل ءَ ایرنندوکیں مثال آئی زبان ءِ سر ءَ کاینت ءُ چو دُرّ ءُ گوھر ءَ چٹ گرنت یک ہندے ءَ وتی دوست ءَ چوسوج دنت۔

بیڑ ءِ شپ چراگ پاریور
سیہ مار چوٹوءُ در چک ءِ بر
کاڈانی گچینی کوتر

جام دُرّک تہنا بلوچی شاعری ءَ گوں ڈولداریں وڑ ءُ مثالاں جلوہ ناک ءُ زیبدار نہ کتگ بلکن حسن ءُ عشق ءِ حال ءِ بیان کنگ ءَ ہم وتی دور ءِ شاعراں چہ باز دیم ءَ شتگ، ہر زبان ءِ شاعراں دوستدار ءِ زنگ جنگ ءُ فریاد ءُ زاری

کرتگ انت کہ دوستدار چہ وتی ناز ءُ داباں عاشقاں ءَ آس پر ریچ انت ، بلے جام دُرّک گشیت کہ ایشرا من ہم زانان بلے۔

کار املّانی گر گرین نازنت
داں دمے گارودااں دمے باز انت

ءُ ایشرا ہم من زانان کہ:

زلفاں ساسارنت دینت جان ءَ
بلے من نہ کناں، نہ ، چہ دوست ءِ فرمان ءَ
اسپر ءَ دیمپان چد کناں جان ءَ
چابک ءُ چم ءِ دید ءُ پیکان ءَ

انا گاہ ءَ گوں محبوب ءَ ڈیک ورگ ءِ وہدءَ عاشق ہنچو بیواریں حالے ءَ کپیت کہ پہ بیان ءَ دپتر ے لوٹیت ، بلے جام دُرّک شئیر ءِ چار گونڈیں بندانی تہا ءَ اے احوال ءَ چو پہ شری بیان کرتگ کہ عاشق ءُ دوستدار ءِ دچار کپگ ءِ ندارگ مردم ءِ چمانی دیما کیت ءُ گوزیت بلے آئی کیھوی ئیں اثر تاں وہدے ءَ اشکنوک ءِ ھوش ءُ پہم ءِ سر ءَ مانیت، یک عجبیں حالتے کہ دو خُماریں چم، دو نیاز مندیں نظراں گوں ڈیک ورنت، عاشق ءِ زھیر یگیں دل دوست ءِ خُماریں چمانی برمش ءِ سگ اِت نہ کنت ءُ چو حضرت ابراہیم پیغمبر ءَ سبحان ربی الا علےٰ گشان دوست ءِ پادانی سرءَ پہ سجدگ ءَ کپیت ، اے کیفیت ءَ جام دُرک چوش بیان کنت۔

شانگو شادہ ءُ شِنگوما
عینان ءَ کتوں جُتک وتا
واسے گپتگاں پازیباں
مہتاب ءِ پیاپیں گیگاں

چُشیں باز کیفیتاں جام دُرّک چو پہ صورت گری ءُ دل نشینی ءَ بیان کنت کہ گوں اِشکنگ ءَ چہ دل ءُ زبان ءَ بے اختیار آفریں ءُ مرحبا درکئیت یک تُنگیں دلے وتی بے مہر ءُ سنگدلیں دوست ءَ گورانباز کنت ءُ آئی سھریں لُنٹاں چہ واسے گرگ لوٹیت بلے دُرّک گُشیت کہ آ بے مہر۔

موم نہ کنت کوہیں دل ءَ
ریس ءَ چہ کشی بوسگ ءَ
چکی کمان ءِ وتر ءَ

جام دُرّک یک پُر گپتاریں ءُ باز حیالیں شاعرے بوتگ وتی شیئرانی تہا آ وڑ وڑ ءِ حیالاں بستگ ءُ شاعری ءِ ہر میدان ءَ وتی پکر ءِ سمند ءَ تاچتیگ ءُ ہر میدان ءَ گروھانی سروک بوتگ، حسن و عشق ءِ باز زیبائیں قصہ ءُ داستان اَچ آئی پکر ءَ درکپتگ ءُ شیئرانی رنگ ءَ اُلس ءِ زند ءُ مجلسانی براہ بوتگنت چشیں داستانانی تہہ ءَ دُرک ءِ ندارگ بیانی (منظر کشی) تاں کمال ءِ حد ءَ رستگ۔ دوستین و شیرین ءِ قصہ، جام دُرّک ءِ یک نامئیں اومشھوریں داستانے، شیریں پہوالیں بلوچ کاڈے، روچے آوتی قول بستگیں دوستین ءِ جتائی ءَ پہ زھیریں

دل ءِ سہڑ ائینگ ءَ سرءِ شودگ ءَ پہ کوُ رءَ روَت، اے ندارگ ءَ جام دُرّک چوش
بیان کنت کہ مردم ءِ دیما شیرین ءِ پہوالیں زندءِ نشک ءُ نشان سھرا بنت بلے
آئی دل ءِ درھکگانی توارءَ ہم اش کنت چوش کہ گشیت:

گوانک جنت دلسریں دائی ءَ
زیری قدح ءَ میٹی ءَ
روت داں شکلیں نوک آپ ءَ
رندیت ءُ مشیت ملگوراں
کیتیں داں وتی چہار کل ءَ
کل ءِ درگہہ ءَ را بندیت
سچکانین تگرد ءَ نندیت
جُل ءِ پلو ءَ لیٹینیت
دست ءَ جنت اُبرتکی ءَ
کشیت نقرھیں آ دینک ءَ
پُھلیں زانسر ءَ ایراش کنت
گندیت اچ وتی گوناپ ءَ
گریہہ کنت حماریں چماں
انزی اِش رچنت ماں درمان
جیک ءِ سر کٹک ءَ مین اَنت

بلوچی شاعری ءِ کجام راہے کہ جام دُرّک پچ کرتگ آ چو کلکشان ءَ برز ءُ روشنا اِنت، آئی سرءَ پہ کامیابی ءُ دلجمی ہما شاعر شُت کنت کہ وت چو دُرک چہ عشق ءِ تیران ٹپی ءُ جبین ءِ بے گوازیں زر ءِ اوشنا گر بہ بیت۔

جام دُرّک ءِ شاعری آئی ٹپیگ و درماندگیں روح ءِ ہما زہیرگیں توارنت کہ چہ سمین ءِ وش و نرمیں چولاں گوں، اچ گواڑگ ءُ لال پھلانی تنک ءُ بارگیں لُنٹاں چہ درکئیت، جام دُرک وتی شیئرانی اینکیا س مزئیں قدر ءُ قیمت ءَ نہ زانتگ اگن بزانتیں تا اے شیئر ءَ ہچبر نہ گشت کہ:

گالوں گشتگاں

لالوں رپتگاں

دُرّوں سُپتگاں

پرچیکہ لال ءُ گوہر جام ءِ شیئرانی پارسنگ ہم بوت نہ کنت، دوستدار ءِ چمانی ارس ءُ عاشق ءِ دل ءِ حونانی پڑی کہ دُرک ءِ شیئرانی تہا لڑ بستگ انت، لال ءُ گوہر ءُ تنگہہ وتلاہ ءَ گوں تول بوت نہ بنت۔

دُر حدیث بیا کہ وَش حدیث بیوں

اندوھاں لالیگاں بگال آؤں

دشمناں حاک ماں دیدگاں ساؤں

گوشت(۱) کنگران(۲)

بیل(۳)ءُ کینگان(۴)

شاھی ھنبلان

گوشت گپتر ان(۵)

شیئرَ ءِ دپتران

لالوں رپتگاں

گالوں گشتگاں

دُرّوں سپتگاں

پیری بانگو ءَ(۶)

دیستوں دلربا

ارواحی مثال

حیری شاہ جمال

بوستان ءِ بہار

دنتاناں انار

پھلیں کندگاں

ہیر تیں(۷)جینفاں(۸)

ریچی نلگزاں(۹)

عینانی زیان
ہردو.جی ءُ جان

(۱) گوشت، بکشن ایت ـ(۲) بہاد ران ـ(۳) دوست ـ (۴) دژمن ـ(۵) گفتاران ـ(۶)صباح ءَ (۷)ھورتین، کسانین ـ (۸)دنیان ـ(۹)نرگسان، پلّ ـ

بہشتی سمین (۱)

جی سمین بے پول ءَ بہشتی ئے
اچ لطیفانی(۲) پلو(۳) ءَ کائے
گوں گل ءِ دیم ءَ میل(۴) کتے دوشی
شرگل ءِ مینتئے گوہریں(۵) دیم ءَ
بیرم ءَ(۶) آسیس(۷) کتگ مہتوس
بوپ و بالشتاں گراں بہائیناں
بوئے چہ بیکاں(۸) زرتگے وشیں
ہجر(۹) منا موییناں جن انت پاساں
چو کہیرانی آ رویں(۱۰) آساں
پہ وتی دوست ءِ حُب ءُ اخلاساں
بیقراران من نیم شپی پاساں
ماہ رو ءِ پہ وشدلیں نیاداں

(۱) صباح ءِ کوش (۲) وشرنگین دوست (۳) پلہ نیمگ ءَ (۴) دچار کپتہ (۵) گوہریں (۶) اسپتین، باڑی (۷) مودوملگوران (۸) آرام (۹) جتائی (۱۰) آنگریں۔

حاطر ءَ استیں توروے(۱) گرانیں
توروے گران و معنایے بازیں
کار املاّنی(۲) گر گرین نازاَنت
داں دمے گار ءُ داں دمے بازانت
زلتاں ساسارنت دینت جان ءَ
نئے کناں، نہ، چہ دوست ءِ فرمان ءَ
چو اسپر ءَ دیمپان کناں جان ءَ
پہ چابک ءُ چم ءِ دید و پیکان ءَ
نے دپ ءَ گیر(۳) کہ گال کنان روچے
نے من ءَ قدرت و مجال چوشیں
پہ دپ ءَ مھلنج ءَ بہ گالایاں
نشتگ ءُ دعا گوآں ہما روچ ءِ
وت حدا مہراں منٔ دل ئے شیف(۴) اِیت
ایر کپی حیر(۵) چہ تنگویں تخت ءَ
سمّی ئیں سُلطان ءِ سر ءُ بخت ءَ

۱۔احسانے ۔۲۔ دوستدار۔۳۔ یات و مجال۔حبر بکنان۔۴۔ مان بکن ۔۵۔ حیر ءِ ڈولیں و بشو۔

بئیت رُدان(۱) ءَ چو چاردہی ماہ ءَ

مئے سروں(۲) بی چو اکبریں شاہ ءَ

چہ وتی در چیڑیں(۳) زبان پرسی

اچ من ءُ سالی(۴) بن جتیں(۵) ھجر ان

آ گہہ ءُ بیداراں شپا نیاں

سنبگاں(۶) تاھیرے رسی نوکیں

او بدشکانی(۷) لال بے مُلّیں(۸)

مارا تئی لوگاریں(۹) سر ءِ سوگند

پرتئی شہد ءُ شکلیں نیاداں

ارمرے گون کپتوں آناگہی

حون بہا باں تئی تنگھیں دیم ءِ

۱۔ بُرزی ءَ ۔۲۔ سروکی ءَ ۔۳۔ دُریں دنتان ۔۴۔ سالھیں ۔۵۔ بن کپتین ۔۶۔ ٹپان ۔ سنبوخان ۔
۷۔ بدخشانی ۔۸۔ بےقیمتین ۔۹۔ لکھئین ۔

منءُتو

مروچی منی دل عجب چال کنت
عینان زیری نظر خیال کنت
بیکاں رندی برے لوڑ کنت
گل ءِ پٹ براتے منا جوڑ کنت
دوست مہربان بی ، من دیوانہ نیاں
وت ءَ یال کنت ءُ مجالہ مراں
نگوشدارت بیلاں جام ءِ زارھاں
کہ ایش ءُ ہمیش اِنت من تئے گُشاں
نہ حق ھیبت ءَ کیت من پچوں کناں
سوحتگہ من ءَ لال ءِ ڈکھ ءُ غماں
من گوں کے فراقاں تئی بھر کناں
بروتو ہمود ءَ کہ دوست جال(۱) کنت
برجان او بندی صدے سال کنت
چو بندی دری ءَ سر ءَ سا(۲) ءَ کنت
دل ءَ دوست داریت دپ ءَ دعا ءَ کنت
کلیں مسلمی(۳) کن اِت باور ءَ

۱۔ وتاک۔ ۲۔ ساہگ۔ ۳۔ مسلمان۔

روحوں تنگّ اِنت پہ ہے روھبر ءَ
ہرچی گناھے گُلّ ءِ من کتہ
اولاک پھرنگین جتہ بار کتہ
سر ءَ داں منی گوشاں جتہ گار کتہ
نگوشدارت بیلاں جام ءِ زارھاں
کہ ایش وَ ہمیش اِنت من تیئے گشاں
جیہر جڑ ءُ مال ءِ رعدیں گروک
چہ دیر مِڑّلاں بیاہان برجان جنوک
چو کایاں کھرا مان ءَ کاھنی آپوک
زیبدار کنان بنت جانِ ءِ گہاں
بول ءُ پلوہ ءُ وتی ڈاوناں
پیلوشگیں شار ءُ پٹیں براں
بیکاں، رندی گوں وشیں چراں
گیوار ءِ نیام ءَ جنت عطراں
بازیں زھیراں من تالاں کناں
نگوشدارت بیلاں جام ءِ زارھاں
ایش وَہمیش اِنت من تیئے گشاں
طوطا کہ نندے من بان ءِ سر ءَ
بر مئے سلاماں پہ واسطہ خدا
بردئے گل ءَ را ماں گُل ءِ دپ ءَ
بر دئے گُل ءَ را من روچ ءُ شپ ءَ

کنڈی ءُ پوہی کنت من گور ءَ
توئے چاردہی ماہ من ماہ ءِ گب
توئے روچ نیمروچ من اِیر لواں
توئے گردگیں بگ من گھوڑواں
حاکاں لیٹے من تئی چتراں
پاداں شپادے من تئی لتراں
توئے سیاہیں سیہ مار من جوگی سراں
مندراں جنان ءَ من دست اِت گراں
نگوشدارت بیلاں جام ءِ زار ھاں
کہ ایش وَ ہمیش اِنت من تئے گُشاں
مروچی منی میان ءِ تیگ ءَ گُلیں
کہ واسکارہ جام ءِ کش و ھنبلیں
آندرا مندرا تئی سہت . تنگویں
آسکی گریہہ ءُ تئی چم کدھیں
نہ سوھنت گل ءَ را گل ءِ دلبری
ہے سہت و سوھنا گلیں سومری
اَمل ماہ ءِ برجے من سیاھیں شپاں
اَمل ماہ ءِ چیلک من گُہکراں

اَمل زحم رچوکیں من کوپگاں
نگوشدارت بیلاں جام ءِ زارہاں
ایش وَہمیش اِنت من تیئے گُشاں
گالاں نگوشدار اوجام ءِ جگر
کوڑی فناھیں دُنیا جاک دَر
کسے ءَ نہ بُرتگ دنیا توڑہ سر
توئے جیٹھڑے مناں سونھ سر
من باگاں گچینی توئے باگ ءِ بر
اگہ تو نیائے تہ وت زان ئے تہ
چہ زبریں زبان شاعرءِ حال بی
سچیت جان جام ءِ بہا نال بی
گھڑی عاشقان ءَ گوزگ سال بی
نیں پچہ نیارئے من جام دُرّک آں
کہ اَچ ڈومبگیاں من سر سستگاں

جی دوست منی مہہ گونویں(۱)
سرحد ءِ بانک بمبویں
سنگیں ءُ سیہ مار چوٹویں
وش قد ءُ آہو گردنیں
چہ گشتن ءَ دست ءُ سریں
دوست چہ گلاں تاجگ تریں
راھدیں ںِکس ءِ بانک گُلین
بانک گُلیں درین نگین
جام دُرک ءِ ارواح و گین
وشبو و مہتابی جبین
مابے وفاؤں بالیقین
لطف ءِ نظر مارا ببین
لال ءِ لقاءَ کابشی
سلطان توئے مئے لسی

۱۔ مہہ رنگین ۔ مہ گونگیں

خوبنت تئ باز ناز ءُ پر
تو بادشاه ءِ بے گذر
ہر گاه تئ قلب انت بشر
برمن بکن لطف ءِ نظر
من گوشتگاں نشک ءُ نشان
سرپیچ گوں سوھنین ڈاونان
آبرو چو سیستانی کمان
مژگان مثالے ناوکاں
عنقی و کاٹاری میان
دنتان چو موتی پراں
چوکہ زری مروار داں
من کام ءَ کیس ءِ درمیان
رک بار گنت چو کاگداں
چہ کاگداں بارک تر انت
مِسکاں(۱) وروکین نستراں
بروانہ جان ءِ دست کشان
سرجیگ گوں بازیں سنبلاں
جی دوست تئ مرضی گلاں

۱۔مکسکاں۔

کیت پر کہیب کونجی قطار
بشکھند کنت زیری غماں
گوں وش طبیعتین رُخان
مرگی دمے در واب اتاں
روح ءَ کسے روت سوال کنت
تو واب و من بیدار اتاں
نیلاوں دروھی یے دیان
من آسنی کیزان کپاں
لوہار ءِ پولاتیں جڑاں
کیز کن پیاپین کنلاں
سرجیگ و بازین سنبلاں
زلفہ شپارکیں مار اتاں
گُشتہ پری رو ءَ من ءَ
رٰاهدی گسانی بانک ءَ
ھست ئے تو اصلیں عاشقے
عشق ءَ تئ نیستیں شکے
کسے کہ جثین زیر ءُ دئے
کسے جواب ءَ تو مدے
خاکی بت ءَ ہیچوش بے
خاکی بت ءَ آسان نہ انت
پولات ءِ بندگ زیر کنت
لوحیں کمان ءِ چلگ انت

دوشی من حیالے نوکیں
دیستوں مردے لُڈّوکیں
زیبا حیر پرے مہتوسیں
مرگانی وزیر طاؤسیں
لال من ہمسراں وت شاھیں
داب .انت ءَ ہمو گمراھیں
سہت و زیوران زیبائیں
وت گوئیں قبولی ماھیں
کل ءَ گورکیں سرساھیں
اِستاراں گل ءِ دیمائیں
نینکہ پہ جدائی راہیں
کندیت ءُ رچنت مروارد
جزیت گل زمین روک ءَ بیت

ما مس شادہ ءَ وابیگ ءَ
شیری تِنگ اِتوں دوست ءِ رَکّ
واب ءَ اچ کتوں سدھ ءُ سار
میری نرمگاں پریناں
زیران گُنگر ءُ کشتیاں
بِینگی گُلڑّے گوں گیجان
من پہ در در ءَ جکان ءَ
سارتین ٹُگران پَنڈان ءَ
بینگی گُلڑ ءَ پالان ءَ
حونی ءَ کنان چو رفتار
پئیاں بخمل ءُ تئ بلگار
دوست ءِ پڑدر ءَ کنیزیناں
گُرانّٹے جتوں درویشی
دوست چہ ہیمو ءَ پاد آہتہ
دست بہ آرزاھاں مشتہ
پردیسی فقیر ءَ گُشتہ
لال من اندوھاں پیلوشتہ
دوست ءَ دست نشانے داتہ

گم گشتیں دلے بود آہتہ
رفتار ءَ پئیاں گیگینتہ
زلفاں زرہ بریں تیگنتہ
چمان چو مثالے سوہیں
چوکہ آچراگ مشروہیں
باگانی برے وشبوئیں
دیستینئے پھرنگانی سر
دیم ءِ درنگتت مروارد
آندی ءَ عتیقے مان ات
گریہہ مں تنگویں ھاران ات
سیہ مار و لہر ءُ لکھ ءُ جو
دست ءَ اژملیں فیروزو
مارا مں دل ءَ ھست ءَ تو
اندیم ءَ مکن یک کترو
شانگو شادہ و شنگو ما
عیناں ءَ کتوں جُتک وتا
واسے گپتگاں پازیبان
متہاپ ءِ پیاپیں گیگان

موجیں دل منی باگ بیتہ
یک شاح ءَ ہزار شاح بیتہ
ہر شاح ءَ ہزار شاح بیتہ
ہر شاح ءَ وتی گُل بیتہ
گُلاں تازگیں رنگ بیتہ
چم ءَ را چراگے بیتہ
حونی ئیں کتابے ونتہ
دوروکان کنے درمانے
نوکر من تئی فرمان ءِ
دکانین گور و هاران ءِ
نازان کم کنے زور آور
تیگی ناوک ءُ بازیگر
نیکی اَچ تئی دستاں در
گور ما پیالهے زپتیں ور

کندانیں گروک

آحتــکگنـــت کندان ءَ گروک دوشی
کیہوی ءَ چہ جلگو ءِ پار ءَ
نشک دوستانی داتگنت مارا
ماگلی گیناشتاں اَبر جان ءَ
رُستہ یک درھینے چہ دکن ءِ پار ءَ
چہ گور ءَ استیناں عجب رنـــگیـــن
درست مئے دوست ءِ مہذب اش گونت
من گنوکاں کہ گوں دل ءَ جیڑان
دل گنوک انت کہ گوں من ءَ جیڑیت
گریہہ کنت تنگو دروشمیں بچّی
زور کنت شاہ و ظالمیں تُرکی
مس مُجاں زمزیر مہپراں لوٹیت
اچ ہماھاں کہ مس صداں یکے
مولہ مس گوہاراں دہ صد و لکھے
ما دل ءِ حال پہ مرکب ءَ داتہ
برّی ءَ ڈاہ بُرتہ روَکین ءَ
شنگ کنت موری زامریں دمب ءَ

جنت اَبر سرزان ءَ ملوکین ءَ
''او منی واجہ بھنگ و مسکانی
مں تئی پاگ ءَ مسک حراسانی
قادر ءِ ساہ ءَ راہ نگہہ دار بے
ماترا بیگاہی براں اود ءَ
اود ءَ مں میری ڈیرو ءِ دیما
آں کسے آھو دروشمیں مان انت
آسرو قدیں گور گھر گریھں
لال ءُ ھیرا ءُ آسمی بوئیں
ٹلی من مستنداں حریویگاں
عرض کن ءُ اظہار کن سری گالاں
اچ وتی محتاجیں دل ءِ حالاں
نند دل ءِ اندوھاں بکن تالاں
واس چمبیل ءِ گل ستر مارا
وت سئی بے چہ عشق ءِ اسرار ءَ
دوست اگر درمانے بدنت مارا
در حدیث بیا کہ وش حدیث بیوں
اندوھاں لالیگاں بہ گال آیوں
دژمنان حاک مں دیدگاں ساؤں

عرشی پری

پیری شہ باگیں بیلو ءَ
من گوں روَکیں میلو ءَ
میلو رکیپانوں نہ دنت
پاکیں کشاں گوں دورواں
صحمی چہ لوگ ءَ رپتگان
ہکّ(۱) بہی ءِ گندگ ءَ
نوداں چو سارتیں شنزتگ
برپان شپ و روچ بیڑتگ
روچان و تاریکین شپاں
برپاں جلشکاں بوسگی
مس زر حریویں تحتگاں
دراکی شہ درنگاں پکگاں
لیموں گوں حضراتی براں

ا۔سلیمان کوہ ءِ کوہے ءِ نام۔

مرگان و صیداں و ارتگاں

بانز و شُدی ئیں کوتراں

ارباب و عرشی پریشتگان

نودان من ءَ دروھے کتگ

"نیلوں مروچی دُرّک ءَ

کرمو ءَ سولیں پسگ ءَ"

تران بستگ ءُ یک بیتگاں

گپت اش من ءَ مس بیدھاں

مینتش منی دست ءِ کمان

شاگیں رباب گوں چیڑواں

پاگ گوں حریوی بیڑواں

نینکہ سمین ءَ پشت کتہ

نمبی و سارتیں سیلہاں

جان ءَ و قابی چنڈتاں

صیدی ءَ ٹلّارہ کتاں

آسے پریان بالتہ

من کوہ بھبور ءِ سر ءَ
در ٹولہہ ئیں درنگ ءِ بن ءَ
مچ بوتگنت عرشی پری
گڑ گپتگ و چاپاں جنان
درنگاں پری ناز کنان
پیش کپتگوں یکے گراں
پیش کپتگ ءُ پد کزتگاں
عرشی پری بال گپتگاں
بال گپتگ و بُرز بیتگاں
بُرز بیتگ و دیرِ نشتگاں
دیرِ نشتگ و گال آحتگاں
"اوئے فقیر دیوانگین
دیوانگ و حیوانگیں
بوشت و مہ رنجین حاطر ءَ
قہرے آبر ڈیل ءِ سر ءَ
ما اے بنی مردم نہ اوں

ماؤں شہیدانی پری
آں روچ شہادت بی تئ
کاروان مقیمی سنھبری
سیری رزینوں مہپران
نندوں تئ راہ ءِ سر ءَ
زیروں ترا گوں بانزلاں
زرد ءَ تلی ءَ آپ دیاں
ڈیل ءَ پہ مسکاپ و مراد''
ھالو کن اِت او کنگران
کنگر جڑیں براہندگاں
زیتیں شہادت بی من ءَ
عرشی پریئے سیر کنان
جان ءِ گناھاں دیر کنان

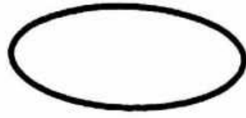
صحبی یات کناں ستار ءَ
روزی رازقیں ڈاٹار ءَ
گوشدارت حدیثاں یاراں
جام ءِ گشتگیں گپتاراں
لوڑی زیر وتی کتار ءَ
گوں دےئ گوانزلوکیں تار ءَ
برگور حاکم و سردار ءَ
روچے رپتگاں بیکار ءَ
گنجیں ڈھاڈر ءِ دربار ءَ
شکسے دیتہ من بازار ءَ
کرتیئے سری گوں شار ءَ
جتن شانو ءَ زُنّار ءَ
پیچ داتہ آبر گیوار ءَ
رکش رنگتت گلنار ءَ
شم کنت مشاگ ءِ دار ءَ
پونزہ دراج چو کاٹار ءَ

باگ ءَ دیستگاں سہ طوطی
ہر سہ ہمسر و چو موتی
گل مس صاجبی باگ ءَ انت
سلطان ءِ سروپاگ ءَ انت
گشتن کہ اَمل ءَ گنداں
سوالی مہولانش بنداں
میری مجلسانش نندال
نینکہ بیتگوں رو پہ رو
دیستوں کسرت و دوست ءِ خو
غم کشیں دلوں بود آختہ
گلان تازگیں پھل بیتہ
مہر شاح ءَ وتی رنگ بیتہ
دوست ءَ اچ دلوں سئی بیتہ
دیم گوں آرزاں بشکاتہ
زیبائین جمال ءَ داتہ
ارواح ءَ بدیں قہر زیتہ ــــــ

’’دُرچین‘‘

دوشی دلربائین جانی
سرتاج و سمند کاڑانی
گوشتوں پہ دپے پنہانی
او ساہ ! تو مچر حیرانی
گردی آرواں پروانی
چندی عاشقاں را زیانی
کلفوں پروشتگاں شکانی
عشقوں منتگاں حقانی
گوشتوں کیگدیں ساز ءَ را
درچین و ہزار ناز ءَ را
پھلکند و شکر گُپتار ءَ
حالت تئ فقیر ءِ ایش اِنت
زرد اچ فراقاں ریش انت
آں کہ مالک ءِ دوستدار اِنت
آن اچ مُنکران بیزارنت
جان ءِ جامگاں خاکسارنت
حضرتؐ ءَ درود کارنت
شاہیں کردگار ءَ سارنت
گـو پشیـں نیم شپاں آ نارنت

دوشی گروکاں پر حشر
نود ءُ جڑان بستہ متر
گورتہ حراسان و نگور
شالکوٹ و مستنگ ءِ گدر
مینت اش اَمل ءِ سیم بر
آ نازنیں لب شکر
دوست پہ امیری ناز ءُ پر
پرشان و شوقاں تئ گمر
رسکا لمی مثل ء قمر
چندی کسان بستہ متر
ماہ ءِ جبین ءُ شمس گور
شہ بار گہاں در کپتہ لال

آسر ءُ قدیں در جمال
زور کپتگاں بدر ءُ شمال
مہنا ءُ شارہ کینتگاں
ملگور ءُ زلفہ مینتگاں
جان ءِ گلابی پیرھین
زربفت و کاشی گل بدن
سُہریں لباں مثل سمن
مینہ سمین ءَ جان ءُ تن
گوں سہت و سوھین زیوراں
ابرواں کشّی چو کمان
مژگ ناوکاں سوھنی کسان
عین و سینئی در دھاں
بنی چو تیگاں زرہ براں
شہمیر لب و شیریں زبان
رک بار گنت چو کا گداں
کھندی پہ سلطانین پراں
ریچی اَمل چو جو ھران

گریہہ ءُ گور ءُ جنسار ءُ جان

پروانگی حلقے میان

شہمی چو گُلّی شعلواں

من لیل و تاریکیں شپاں

دعا و درودیں ہر مدام

گور کردگار ءَ صحب ءُ شام

گور حضرت آخر زمانؐ

لال ءُ لقائیں مہوشان

حق ءِ حضور اوشتاتگان

اکثروتی بہر ءَ گراں

دوست ءِ سلام

دوشی گل ءِ ربالواں
ھنگ ءِ شتاپیں محرماں
گور ہردمے آتک ءُ شتان
چیر گجگی شہکار گاں
ڈیل ملگی تا پینتگاں
کنٹ ءُ کہیری انگران
موی حل بنت و رچنت
مس نرمگیں پیراھنان
ماکہ وتی مندرِس کتہ
موجیں دل ءِ قاضی کتہ
مئے نلکساں ھکسنیتگان

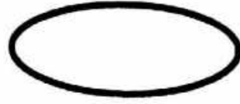
جکسینتگ ءُ جا داتگاں
ھجر ءُ ھجیم زور کن انت
جزینگ ءَ دور کن انت
چو سنبگاں درد لونت
درد لونت چو سنبگان
لکھیں طبیب درمان کن انت
حاجت طبیبانی نہ انت
ملا ءُ ھنگیں کاگد ءِ
نالاں پہ در گاہ ءِ خدا
نالان ہمچوش ءَ گشان
مئے ہجر ءِ اے حاجت نہ انت
داروک دربین گپتگان
من پلوے گرنچ بستگان
پیدر جہان پیشداشتگاں
بیشک ہمے ھوپ ءِ نشان
صحب ءِ سمین ءَ آرتگاں
نمبی ءُ بوانی ڈرد ءَ
اچ دلربا ءِ پلو ءَ

مان آختگ و بود آھتگان
بود اختگ و سار بیتگان
دست بستگ ءُ اوشتاتگاں
من پہ ادب عرض کناں
تھام جا گہگ ایت در حدیث؟
صحب ءِ سمین گال اھتگاں.
پیری شمود ءَ رپتگاں
شیریں لب ءَ شستاتگاں
سار زانت جام ءِ آھتگاں:
سار زانت جامیں دُرّک ءِ
کرمو ءِ سولیں پُسگ ءِ
نشتہ اگر پاد آر ءَ کن ات
وابنت، آ گاہ ئے کن ات
ایشانہ مں مشت ءَ دیئت
ایش اَنت تئی دوست ءِ نشان
بنداش وتی پاگ ءِ ول ءَ
دوشی کج ءِ ربالواں
ھنگ ءِ شتاپیں محرماں

گوْر ہردے اتک و شتاں
چیر گجی ئیں شہکار گاں
ڈیل ملگی تاپینتگان
مں نرمگیں پیرا ھنان
مئے نلگساں ھکیتگاں
ھکینتگاں جا داتگاں
من کہ گنوک باں و شلان
پرمن میارت عالماں
ملائی ھنگین کاگداں
عشق ءِ گنوک دراہ نہ بنت
داں ھشکدو داں مشکد ءَ
توڑیں طبیب درمان کنت
جی مں جمیم ءَ زور کنت
چکش اچودا کانئر لنت
چو سکینگاں درد لونت
کہ بج کمتمی ءَ نشتگنت
آ شپتگی ءَ اشتگنت
دل مں ہما ھوپ ءِ تہہ انت

حوپاں لگت مالہ کتہ
صحب ءِ سمین ءَ سر کتہ
یک جاگھے درین نگین
جام دُرّک ءِ ارواح و گین
وپتہ شما پادئے کن اِت
وابنت اگن آ گائے کن اِت
وش احتـــــــگگ وشی روت
وشیں سلاماں سر کن اِت
مسکاں مں مشت ءَ ءُ ئے دئت

جی جانء من پرہیز کنے
کاراں بدیناں ہیز کنے
وت مں وجود ءَ کیز کنے
دلٹری دماگان تیز کنے
صحب ءِ دم ءَ برخیز کنے
نام ءَ حدا ءِ یات کنے
من حاطر ءَ تحیات کنے
گور لامکان ءَ عرض کنے
پرمود[1] گینان فرض کنے

شود کہ جمات ءَ جم کنے
اود مدعیان کم کنے

ا۔ پَرہمود۔

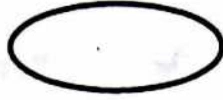
دل اچ غمان بے غم کنے
پیشی شفات ءَ سم کنے
طوطی تو ءُ ملک ءِ چمن
ہجا[1] نہ بوتے جان ءُ تن
آ روچ کہ تو بستے سمن
دست داتگ ءُ گپتے و چن
یکجا گہ باں گوں عین ءُ من
پہ جن ءُ اِنس ءُ خلقتاں
تاویز پہ فہمندگاں
بَشک ئے پہ میم[2] ءِ برکتان
وت چیرانت ءُ وت شاہد انت
وت ظاہر ءُ وت باطن انت
اود کہ ہمو وقت ءَ وت انت
جملہ جہان ءِ داوریں
مارا یقین ءُ باوریں
دریا بہان موجاں گوریں
بوجی پرا آحت و شُتیں

ا۔ ہچ جاگہ۔ ۲۔ محمد ﷺ۔

دیمپان(۱) دست ءَ کشتی ئیں
چپوئے زرد ءِ نیستی ئیں
وت خالق جملہ جہاں
مہر کن پہ آسانیں سراں
پردوستی ئے پیغمبران
اود کہ ترازی تور کنے
نے گلگل و نے شور کنے
نے گوں غریباں زور کنے
پیغمبرؐ ءِ رندا دئے
داں جنت الاما وا برے
اودا امام دیدار کنے

ا۔سُکّان۔

سمین ءَ گورتہ سوری ءَ دوئیناں
بہریں پوٹواں گور پہ گوریناں
صباح ءَ بانگہی من پاد کایاں
جنے کیت اچ من ءُ دیما ردان ءَ
دوئیں سرکوپگاں چاپاں جنان ءَ
ترھوکیں مادھنی کنڈان دیان ءَ
دوئیں چم قدحیں آسی بلان ءَ
سر ءَ پونزے گشے تیگے بھوکیں
بسٹ اچ عاشق ءِ جان ءِ گوزکیں
من لوہارہ(۱) بان (۲)وڈو دیوکیں
''مکن گد شود ہمے ڈوراں تلیناں
سوہاگ مئے بیگہہ ءَ وت آپ کانیت''

۱۔ آھنکار۔ اُستا ۲۔ تیز کنوک۔

من ءَ ڈوہ نیستیں او بانک جنانی
من ءَ بہانے تئی جان ءِ گدانی
ترائیں پٹ کن آبریشمانی
بہشت ءَ بات تئی مات مکہانی
ترا پیدا کتہ بانک جنانی
بیا او پیر ولی لوڑی مجانی
بیا او زیر منی شئیر ءِ رلی ءَ
بگُش اود ءَ کہ گراناز اش نگوشی
دنیائی رپتگنت کوڑگ دو روچی
نواں من کوڑو ءَ مارا شموشی
منی دل جوڑتہ ڈیل ءَ تئی ءَ
بیئے تو آسکلو پٹ ءَ چروکیں
من اِت تو پچی باں پہنات ءَ گروکیں
بیئے تو بارگیں تازی تچوکیں
من آزوار باں چابک جنوکیں
بئے پلے من پٹ ءَ ردوکیں
منان بینگ مہسک دم دم کنوکیں
ہمو پُل ءِ دپ ءَ واس ءَ گروکیں

گوں دوست ءَ

من کا تکاں بولکیں حلک ءَ وتی ءَ

بگنداں احمد حان ءَ کیہوی ءَ

رواں من پہبن ءِ جوک و بھنی ءَ

من شستاں محرمے پر باطنی ءَ

بکنت معلوم منی ہنجیں پری ءَ

دو مندریگ ءُ ھسی ءُ منگلی ءَ

گور ءِ تعویز گوں زر ءِ ھتلی ءَ

پُلّو ءَ چاپیں مس سبزیں جری ءَ

نبات ءُ پٹہ شیپاں بخملی ءَ

ردان ءَ بئیت داں ڈیل ءَ منی ءَ

شلان ءَ بئیت چو ماھے چاردھی ءَ

بہ نندوں نوک و سالونک وشدلی ءَ

گوزیت سہ پاس نیام ءَ زیادھی ءَ

کنوں موکل وتی ہجبین پری ءَ

گل ءِ انزی ترپ ءُ ترنز بیتگی ءَ

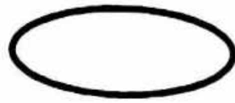
کپت اَنت نرمگیں جیگ ءَ وتی ءَ

نودحراسان ءِ

زی حراسان ءِ بستکس نوداں
جَل اِت ءُ اشتاپی رپتگوں شوداں
گور جنان ءَ پہ کپچر ءُ روداں
ھشیانی سنٹ و سربو گاں
عادلی فرمان داتگیں حکماں
پیڑو ءِ گنجیں جلگو ءَ گوارت
من ات مہ ءَ مہتاب ءِ چوکیان
مین اِت شش میہیں حنکیان
بوت ءَ گوں پہلونک ءَ کناریگ
زلخوار چاجک باجڑیانی
دُرّک وت دُعاگو اِنت پڑیانی
دار کھڑی ءَ دُرّک ءِ کرمو
دُرّک کرمو کل ءِ میخ بیتہ
من گروکانی روھواں دیتہ
زر چلمب درھینی اوھواں بیتہ

ھیسی سرا را شادہیں
موجیں دلا شات کامہین
کہور کوچو ءِ سوھاگہیں
نو دان پہ راہشیف گوارگیں
ترنپ ءُ ڈرداں او سارگیں
مئے مدعی پشت و سریں

پشت و سریں مئے مدعی

ہر دم کہ دریں سومری

داب کنت وتی شار ءَ رجی

کندیت ءُ گوں ماخاں کہی

آں روچ ترا زیرنت زھیر

میچ ءِ سرین ءِ عزرئیل

لیگواشتے میاں ءُ فقیر

پوشان روان من حلقہے

دیریں دھے پاد مال کناں

سیمان سمندری سیل کناں

روچے کہ واز گردے کناں

براتان من ءَ لیکت گنوک

اچ اندوھاں لال ءِ دو توک

ڈومبے منی گپتارگاں

گوروش طریقین صاجبے

پلکے کہ کشی ذلتے
من پلو ءَ دات محنتے
داں سال ءُ بازیں مدتاں
شود ءَ کہ گیری بیتگاں
تئی خذمت ءَ اُوشتاتگاں
کوھیں دل ءَ موم نہ کنت
موم نہ کنت کوھیں دل ءَ
ریس ءَ چہ کشیت بوسگ ءَ
چکّی کمان ءِ وتر ءَ
چاڑیت من چلبند ءِ سرا
بارتہ داں گوشانی بن ءَ
جنتوں گزیرانی کش ءَ
باتوں نبی ءِ پاکہرا (1)

ا۔ بناہ ءَ۔

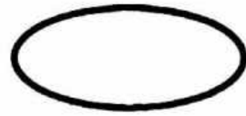
دوستءِ زیبائی

مروچی ہژم[1] ءُ تاباں دیتگ دلبر
جمال[2] تاج سر سلطان شہپر[3]
نشد مثلش کدی عشرا صنوبر
چہ دارد دعوئے شمشاد ہر ہر
پری نازان آ مانند از گر
کمند پر کوپگاں اِنت زلف عنبر
پری زیبان ءُ شانِ شاہ خوباں
بیاں چکر[4] کناں حسن ءُ ستاہاں
انیشگ مہر انت چو سلطان سلیمان
پہ حکمت کیز داریت جن ءُ دیہان
چہ حاجت آئینہ داشت چل راسان
زند پہ عاشقان مژگان چو تیر
کند بازیں گریباں جائے تکبیر
پیافے انفی چو تیر ءُ کاٹار
میانجین ءَ دوعین ءِ چو کہ سردار
دُر ءُ موتی دہانین پونز ایں سر

۱۔ زھرکنی ۔۲۔ شر رنگانی تاج دار ۔۳۔ شہپر ڈولدارانی سلطان و بادشاہ ۔۴۔ چینقدر ۔

پری یے نشتگ ات پر حودء کوثر
دوئیں لب لال تاں دنتانہ جوھر
دپ ءَ جاہ گپتگنت درستان پہ یکسر
گل گپتار پہ شیریں زبان ءَ
نہ کنت طوطی شکر لوزی اشان ءَ
عیان اِنت اچ تئی گنڈیں زنی ءَ
چاڑے موجیں دل ءَ زرتہ منی ءَ
عجب ساروواں سوارتہ ساز رکبت
مثال طاؤس و آسکاں بیتہ عظمت
دوپستاں سیم بر مثل انار ءَ
ستاھاں گیشنے زیب ءِ بیان ءَ
حساباں گور تئی گومزی میان ءَ
قدم زیری پہ نیاد ءُ لوڑ ءُ رفتار
رواج ءِ بیتگاں ھستی نگوں سار
من ءَ گوں ظالمیں زیب ءَ پہ یکبار
بُزرتہ داؤد لے چو کہ گنوکاں
چڑھانی لہر مجنون ءَ دو ٹوکاں
دل اندر داتگہ فضل کریم ءَ
منی حال ءَ را گل ءَ چو بیت آگاہ
حدینی زلتان زیتین بنت دراہ

مروچی دوست مں دابانی دہمکان
گُشی گران قیمتیں لال بدشکاں
نیرزی نرخ چو لکھے فلوساں
خریدارے مناں جوہر فروشاں
زبادان ءَ ات و عطر و دلیلان
جتے سیکل پہ تیلاں و پلیلان

ترپی مس میزر ءَ گراں قیمتین ءَ
شحمال روکیں من کوچ ءَ بیرمین ءَ
نذر کہ محکم ءَ زریں کماتاں
کتئی مس کامکاں شمشاد قلباں
گلیں لال ءَ و گلزاریں گلستاں
کجل بیتہ کہ قد سرو بوستاں
کتئے چندے چکوران سر پریشان
توۓ سلطان ءُ من تئی پاءِ حاکان
من ءَ یکدم مبر اچ فکر و ھوشاں
من ءَ یکدم نہ اچ زرد ءَ شموشاں
نگوشدار التماسے گور تو وت شان!
بخلیں صاحب ءَ کسے نشی جوان
اُمیداوار ءَ کن انت پیش ءَ گریبان
وتارا پردوپے گڈ ءَ کنت گران
سخن کہ اچ دپ ءَ دُرّیں درا بی
مثال ءِ کپتگیں سنگے گور ءَ بی
کمندو گران چو سنگانی باراں
نہ روَت گوں گوات و بازیں ہورءُ ہاراں ۔

گہین کاڈاں[1] و راج ءِ تاجداراں
منی عرض ءَ نگوش[2] اے جنت ءِ حیر[3]
نقاب ءَ اچ جبین ءِ آرز ءَ زیر
بیا بئیں مہرم و داگ بنت دل ءِ دیر
تئی دستاں جہاں بی پاک و پانیر
وتگور بیٔ گوں ستا ءَ دل ، پہ جانی
رساں داں مزل ءَ حیر ءُ وامانی
نہ ئیں ترس اود ءَ درپیں ظالمانی
روچ من جڑی[4] انت کہ سابی ستر
سرین ءَ کہ بنداں سرینی کگر[5]
گوں نوداں دعا آنی عرض کناں
کہ نودان شل اِت شادہی نرمک[6] ءَ
تماشاکنت چہ ءُ کور ءُ گیاب
چڑنت بستگیں بندو ڈور بنت سرآپ
مئے کونجین آمل پاد کئیت بانگو ءَ
کہار[7] کنت ءُ کونجی من ڈور ءَ رونت

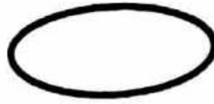
ا۔ شرنگین جنک ۔۲۔ گوشدار ۔ براشکن ۔۳۔ خور جنتی حور ۔۴۔ جڑدجمر ۔۵۔ سائیل ۔۶۔ زخم ۔ کوکر سگار ۔
۷۔ جاگہ ۔

پپھرے پروشنٹ و گردنت پدا
نیں مچ بنت کپوتر مس کوپگ سرا
لسانگ حرارنت روہیواں
ہنر آپ دین شپ جتن لاڈن ءَ
تئی چلوءُ مند ریگ گوں سوناولاں
رھے داتکنت دستی سوناروان
من راہیشپ گاڑیغنگ انت زرگراں
پلّو سوناہریں ترپی گون کج ءَ
سراپی گشّی گال نیم عالم ءَ
تا چیربی، پری توس واسے گران

کونچانی توار

☆۔ دوست ءِ ستاءَ بزان جہان نیم تو ءِ۔

دیستوں خمار چمین جنے
سنگین ءُ سیہ مار چوٹوے
نہ لکھ بہارے من گور ءَ
لکھ ءِ جن ءَ شارمن سر ءَ
لکھ ءِ جن ءِ جیگ ءِ کٹک
لکھ ءِ جن ءِ مندری ءُ ٹک
لکھ ءِ جن ءِ گانجین گداں
رکان من لال ءِ دیستگاں
رکان ءُ ریزیں مہپراں
دیستہ من ءُ گریتگ دل ءَ
گریتہ دل ءَ تابیگہ ءَ
دل گوں حیالاں گوں مکپ
گوں سجن ءِ لہمیں گمان
رب ءَ کتہ نیکیں نظر
بشکت من ءَ حیریں شکر
حیرانت گل ءُ جام انت بھنور
پولنگ گوازینتئے جمر
دیست نہ چشیں دوستے دگر

لیلیٰ ءُ مجنا (۱)

بھبوری نگور ہنبوئیں
نودان ءُ رگاماں گورتہ
ڈورہ پرِنت ءُ امریزاں
زیری قدح ءَ میٹ ئیگ ءَ
روت داں شکلیں نوک آپ ءَ
نندیت ءُ مُشیت ملگوراں
ژینگہ کنت ابر کوپگ سر ءَ
روت داں گورگیں چار کل ءَ

لوگ ءِ کمبلاں لیٹینی

دست ءَ جنت وتی برزی ءَ

کشی نقرئین آ دینک ءَ

میری زان سر ءَ ایر ئے کنت

حیری دروشمان ءَ گندیت

وش ءُ ایمن ءَ نندیت

کل ءَ دری یے بندیت

مجنائیں پکیر چران ءَ

دیتہ لیلو ءَ لالین ءَ

گوشتہ لیلو ءَ لالین ءَ

(ترا) بشکوں لیڑواں لو کینان

تازیاں قلم گوشینان

"بل مئے حلکہ ءَ مسکین ءَ

پہ ہمے گشتن ءَ گالیگ ءَ

مجنا ءَ جواب تیر منتہ

نہ زیروں لیڑواں لوکیناں

نہ تازیاں قلم گوشیناں

نہ کلاں حلکہ ءَ مسکین ءَ"

پہ ہے گشتن ءَ گالیگ ءَ
زہر کت لیلو ءَ لالین ءَ
مات کہ لیلو ءَ جیڑان ءَ
" اے دی عاشقیں مجنائیں
استیں صد ریائے جوائیں
بیارت قاتلاں جوریناں
شامین ءَ کنوں ما تاس ءَ "
صبحی برتگ انت دائی ءَ
اود گور عاشقین مجنا ءَ
گپت ءُ قاتلاں تنگ داتے
"دائی کہ روئے دان اود ءَ
اود گور لیلو ءَ لالین ءَ
گوکانی دھی رود ماتین
پرما لیلو ءَ شستاتہ
جلدی قدے دومی بیار "
پہ ہے گشتن ءَ گالیگ ءَ
زہر کت لیلو ءَ لالین ءَ
مات کہ لیلو ءِ جھیڑان ءَ

جوگی لوٹاں دیسانی

سیہ مار گپتگاں برانی

شامین ءَ کتہ من تاس ءَ

صحبی زرتکنت دائی ءَ

جور من قدح ءَ لرزان ءَ

سیہ ماری سگر جزان ءَ

اود گور عاشقیں مجنا ءَ

گپت ءُ قاتلان تنگ داتے

''دائی کہ روئے داں اود ءَ

اود گور لیلو ءَ لالین ءَ

عہد اِنت مئیگ ءُ تئ میلوبی

جوران محکمیتہ پیچان''

زہر کت لیلو ءَ لالین ءَ

مات کہ لیلو ءِ جیڑان ءَ

اشتاپی کُتــــــــئــــــے جتان ءَ

لوکاں پہ شپی قطاراں

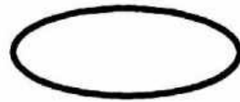
شہ ادا لذّات ئےءَ مالداراں

بگ ءُ گورمانی سانگ ءَ

مجنائیں پکیر دی رپتہ
دست گوں چیڑواں ہنگوئیں
دور باشے کتہ بینگ ءَ را
مجنائیں پکیر اوشتاتئے
چوناں حشکنیں دار بیتئے
بانزانی شکار جاہ بیتئے
روچے لڈّتہ مالداراں
کاحتکاں داں بندی جاہ ءَ
بتارو شتہ چران ءَ
دار ءِ گڈگ ءُ روزگار ءَ
بنڈے دیتہ ئے سرکھنڈ ءِ
پولاتی تفر درزبینتی
آواز اختگ اچ بنڈ ءَ چوش
''بنڈے من نیاں بتارو
من دی عاشقیں مجنایاں
عشق ءَ لیلو ءِ اوشتاتوں''
پہ ہمے گشتن ءَ گالیگ ءَ
بتارو شتہ لرزان ءَ
دنتان من دپ ءَ کرکان ءَ

اود گور لیلو ءَ لالین ءَ
گوشتے من تئ دوست دیتہ
چوناں حشکنیں دار بیتہ
وَلّ ءُ رھسر ءَ سا بیتہ
بانزانی شکار جاہ بیتہ
پہ ہمے گشتن ءَ گالیگ ءَ
شار ءِ پلو ءَ سرین بستئے
پاد ءِ موزگاں پریسنتئے
نوک مہریں گوراں داران ءَ
اود گور عاشقیں مجنا ءَ
ولاں رہسر ءِ سندان ءَ
دیما گال کتہ مجنا ءَ
ولانوں مہ سند او جانی !
اش تو نیکی ئیں ولاّنی
شپ بی چلو ءِ دیمپاناں
رو چ ءَ چوسمین ءَ سایاں
تو دوستانی دل ءِ تو کانئے
کٹ ءُ مہپل و بوپانئے

صحب ءَ یات کنان سیهوان ءَ
بشک ئے لال منی ایمان ءَ
کہنی او کپوت مرگانی
حال ءَ محرم ءِ دوستانی
دیریں مزل ءُ راھانی
کہنیش کپوت برجائے
مئے گوں بمبویں دوست دانہے

ہردو عاشقانی سانہے
بال کن اچ وتی شپ درنگ ءَ
اچ مرگانی کمندیں کوہ ءَ
برو گور میڑو ءَ جتیگ ءَ
(کہ) شاری و شلی اش مان انت
بامب ءِ کرگ ءَ شیف ءَ بی
نند مس منجو ءِ راستی ءَ
تراشپی مس وتی آستی ءَ
چانپاں زور مہ دے زبریناں
پنچین چنگلاں نیشیناں
ایشان تو مجن دوست ءَ را
کہ جان ءَ دور کنت دوستیگ ءَ
بارت ات مس وتی چارکل ءَ
اچ پیریں ارگانی درل ءَ
دوست ءُ دشمناں دیر ءَ کنت
اَچ تو یک حوالے پرسیت،
"کہنی تھام دہ ءِ مرگانئے ؟
پرچہ لاگر ءُ حیرانئے؟

دیما گال کن او سوزیں ''مُرگ''

من لاہور ءِ دہ ءِ مرگاناں

ہنچو لاگرو چراناں

دو شیگیں شپ وزیکیں روچ

یکوئی شلان ءَ کایاں

ہچ جاگہ نَیَہت لہڑ ءِ کھور

پیدا زوت نہ بوت دوست ءِ گُل

پیغام گون انتوں ورنا ءِ

ہنبوئیں سلام میران ءِ

راج ءِ تنگویں ہیران ءِ

بیڑ ءِ بیبڑی گال آریت

گور تو مِنتّ انت سوزیں مُرگ

جتے صبر کن ءُ ایدا نند

(منی) قولی سر بگیرت گوکاں بارت

چُکی واب براں وسی ءَ

تُرکی ماں کپاں لوگ ءَ را

کشاّن ساستاں بازیناں

بقالی گُڑ ءُ گندیمان

مصری شکلاّن وشیناں
زکی روگناں زَردیناں
گوکی شکلئین شیراں
گاج ءِ پمبنیں ٹھوڑیاں
ایشان بر پرا میران ءَ
میران انت ہما در چک ءِ بر
(چہ) قندہار ءِ گرنت سوداگر
میران رجتی ءَ بیتوں
(گوں) بیت گھوڑو ءَ میریگ ءَ
گوں میر ءِ سی ہزاری فوجاں
پرانی سرءَ گمبت[1] جنت
بہل ایت ءُ کپوت بال اِت دنت
برو پہ امان ءَ اللہ ئَی
اللہ بیار ملک میران ءَ
رند ءِ تنگویں ہیران ءَ

ا۔ اُرش ءِ الگار۔ بیڑ بزاں گُمبد۔

دوستین ءُ شیرین

زنگی انت منی وڈیرو
گوہرام انت منی جام و بیل
وانتکار شیہنیں شاہی ءِ
لڈوکیں کش ءَ ویلی ءَ
سوگند پہ تئی ریشان ءَ
نوکیں آتلگیں مُسان ءَ
سیگیں گور کشیں سیاہ ءَ را
آناں نہ وارت بنیگان
کک ءُ کر جلاں سندھ ئیگاں
لوٹی باہران دشتیگاں
لوٹی وت مہاریں جیداں
پٹوک ءِ دپ ءِ مات گوراں
ڈور ءِ پر کُماریں آپاں

ستی ءُ پہری گیاوان ءَ
واب ءِ کلرا ءَ نیلنت
مار واری جوان زبریناں
مردے ازخراسان آ حتکـــــہ
لیگار چادر ءُ ہنبوئیں
بارۓ رودنانی گون انت
ہرجین میدھیں بھنگانی
سربار قندھاری مسک انت
پیغام گوں انت رندانی
تحقیق سلام شیرین ءِ
نودان شنزجتہ کونار ءَ
دشت ءِ دامن ءُ منگاچر
سنی ءِ نگور ھنبوئیں
ڈورہ پرنت و امریزاں
لرزنت چو گونانی تاکاں
چوٹنت چوکمند ءِ بوگاں
لڈی مانچتہ مالداراں
میشی و بُزی وانتکاراں

میشداریں سحاق ءِ بچاں
بُن بار بستگان بانکاں
سربار لڈ اِتاں گواچیاں
بہس ءِ کھنڈگ ءُ ناگاہو
کونڈاں پروشتگاں زر دواں
لوکاں گوں سرپیں قطاراں
کاڈاں گوں حماریں پچماں
کل ءِ بانزران بندیت
سچکانیں تگرد ءَ نندیت
جُلّ ءِ پَلّو ءَ لیٹینیت
دست ءَ جنت ابر تکی ءَ
کشی نقرھیں آدینک ءَ
پھلیں زانسر ءَ ایرءِ کنت
گندی اچ وت و گوناپ ءَ
گریہہ کنت حماریں پچماں
انزی ءِ رچنت من درمان
جیگ ءِ سرکٹک ءَ مین ایت
بیائنت دزگہار جانی ئیں

شریں سومری چل ءُ چار
بیا انت ءُ گور ءَ ایر نندنت
شاریں پلّو ءَ لیٹّین انت
پُرسنت ءَ دل ءِ احوالاں
پرچہ کُنّل اِت کور دیم انت؟
بیک تئ بمبویں دہنزین انت؟
سہرِات مامک[1] ءُ نیلان انت؟
چم تئ قدحیں انزین انت؟
گریہہ ایت ءُ جناں تیلانک دنت
دیر بت او جناں جوانیاں
دیر بت او جناں دیر نندِات
بلت کُنّلوں کور دیم انت
سُہروں مامک ءُ نیلاں انت
بیکّوں بہمبویں دہنزیں انت
دوستی شمے من ءَ پکار نئیں
آ مرد کہ منی دوست واہ اَت
سُہرانی میار ءَ رکّ اِت
دیتہً ہرّگیں بدواہاں

ترکان اچ حریو(۲) گوازینتہ

گنجیں اصفہان ءَ پار بیتہ

(مس) دیرٖ پندیں اڑند ءِ شہرانت

گنجیں اصفہان ءِ لاپ ءَ

بخت ءَ میر جنگ ءَ کُشتہ

دوستوں اصفہان ءَ وار تہ

ڈنگ ءَ بنت جنک رندانی

ملانی پدا شیپ بنت

کاینت کرگزی کھرامان ءَ

نیکیں نیتان گوندان ءَ

مور اچ کرومگاں سندان ءَ

پٹان گواڑگ و سھر پھلان

نیم ءَ جمویں جیگ ءَ جنت

نیم ءَ گُنلّ ءُ سرھوشان

نیم پہ سمئیں قولی ءَ

یکے پہ منی نیت ءَ

چنت ءُ مس وتی مشت ءَ کنت

باپشت اچ بدان جوریناں

شیت(۳) گوں دزگہار جیڈی ءَ

دستان پہ خدا بُرزار اِت
اللہ تہ بیار دوستین ءَ
ست ءُ سمئیں قولی ءَ
ایشی نہ ہما اولی ءَ
بور پہ ہلمگاں شیرین ءَ
بروَت داں مزلاں دیرین ءَ
بیارات واجہ ءَ میرین ءَ
مئیلی مردم ءَ حیرین ءَ
نند ءُ نیاد پت ءُ ماتانی
دیوان شکلّیں براتانی
روزی بات ملک دوستین ءَ
دیدار ءِ ئے من ءَ روزی بات

ا۔بلوچی جنین آدمانی دود ایت وہدیکہ آیانی جودیادگہ بازدوستیگیں وارثے بِر اِیت گڑازالبول وتی سہت ءُ زیوران ءَ نیلیں رنگ جن اَنت ءُ ایرئے کن اَنت، ہے دود ءَ را "نیلگ ءُ مامک" گش اَنت۔
۲۔ہرات ءِ کہنیں ءُ اصلی ئیں نام۔۳۔گشیت۔

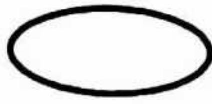
عیسیٰ ءُ بری

نودان کہ گوزت[1] سوزیاں

بشامی جڑان وشیناں
گُشت ئے ءَ کہکراں سارتیناں
بِل اِت زارہاں بازیناں
چمانی سر ءَ گوازیناں
بیڑ ءِ شپ چراگ پہریور
سیاہ مار چوٹو ءُ درچک ءِ بر
کاڈانی گچینی کوتر!
درچک ءِ قصوے چو بیتہ
عیسیٰ داں دمے چران ءَ
ملک و کپچگاں گندان ءَ
بَرّ ءُ بیدہاں نندان ءَ

بَرّی دیتـــــہ مس بیاوان ءَ
عیسیٰ (گوں) بَرّی ءَ گال آحتہ
''اَش کو تو ورے ایمان ءَ
چُچو زندگ ئے بے تام[1] ءَ
بری ءَ جواب گردینتہ
''عیسیٰ داں دم ءُ جٹے نند
شاہ ءِ قدرتاں چیئے گند''
عیسیٰ دان دمے ایر نشتہ
رب ءِ قدرتاں چو دیتــــــہ
در چُـــــکــــے چیرڈگار ءَ رُستہ
گوپشیں بانگو ءَ سر زُرتہ
نیمروچ تپگیں بور بیتہ
ظہر ءَ مزنیں بر بیتہ
زردیں دیگر ءَ لال بیتہ
در چک ءَ برکتہ زرد بیتہ
جوانین مردم ءِ ورد بیتہ

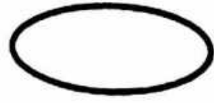
ا۔ ورد۔ وردن۔

اُتری دیر پاندیں گروک بَیاں
ڈکھن ءِ سارتیں کوش مان آیاں
نندان من صحبی و کنان عرضاں
''سرحد ءِ ملک و کپچھاں گوار ات
گوارات مئے دوست ءِ گورگیں کل ءَ
آمزن پاندیں کمبریں جلّ ءَ
تُرسے چہ نیشیں ہرّگ ءِ درل ءَ''

قادر و قاضی بیار ہمو لہراں
کہکراں مینتہ ھیمو ءِ رانی
باگ ءِ چو ھنبوئیں بہارانی
ما بہار گاہوں تو بہار ءِ پُھل
اچ تئ واساں مست چو بلبل
بلبل ءِ زحم ءَ موت برحق انت
باور ءَ کارے گور تو اے دانہیں
ہپت سر ءَ صد گنجیں حدا گواہیں
بیا او تو دستگند گندمنی حال ءَ
گوں فقیراں منی دونھو ءِ جال ءَ
جان اوں نا سازیں برزیں زندان ءَ
من گران شاہ ءِ شکلیں نام ءَ
مشکلاں آساں کنت اش پہ جام ءَ

او همدلیں براهندگاں
او ہم سر ءُ حال ءِ محرماں
ہرچی دل ءَ قید ءَ کناں
نیلان و دروہی بے دیان
واجہ ءُ مثل صاحباں:
مَرّینگی مَردے نہ انت (کہ)
مئے پُجگ ءِ جا ءَ نہ انت
چنڈیت ءُ رتچیت حلقہاں(۱)
چو پہلوانین ہیکماں(۲)
عینان چہ کنت انزی(۳) رواں
کشّی گرانیں زاریاں
ہر چنت کہ سوہنیں(۴) ہمسراں
بول(۵) ءُ پیافیں(۶) سجناں

۱۔ زمزیرءِ ۔۲۔ زورمند۔۳۔ ارس۔۴۔ شررنگین۔۵۔ رمب، برءِ۔۶۔ زیبائین۔

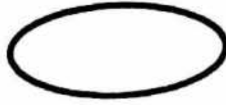
مئے ہمرکبیں دوستاں
سوہنا چو مثل بوستاں
دیوان کتہ اندر نہاں
عشق ءِ در ءَ چنگی (۷) پچماں
پیش چو وکیل ءُ خادماں
اوشتاتگاں تئی حزمتاں
تیری چو چوڑ(۸) سوداتگاں
شیریں لبانی قہقہاں
تعریف ءُ حس ءِ وھ وہاں
کرتہ صرافیں (۹) لیلہاں (۱۰)
بازار (۱۱) گوُنئے عہد ءِ گلاں
زیبائیں باگ ءِ بلبلاں
آروچ کہ تو بستہ سمن
دست داتگ ءُ راستین وچن (۱۲)
کاداں (۱۳) مدے اندر بدن
مجنون ءَ باز زخمی مکن
موجیں دل ءَ سینکر (۱۴) مجن

---

۷ ۔ اگازی۔۸۔ داگ ۔۹۔ ھشاریں، چالاکیں ۔۱۰۔ لیلاہاں۔۱۱۔ دیواں، مچی ۔۱۲۔ وعدہ ، قول۔
۱۳۔ کاد،ٹپ ۔۱۴۔ سِکّین ۔کارچ۔

نازیں ءُ تئ شیریں لِسان
ہجران مدے او مھو شان
مہر کن سلطانین سراں
در گیج حکیمی حکمتاں
گوں ریدگیں سرناخناں
تان دیر بہ بنت رنج ءِ نشاں
یک ہند بیت جُملہ جہاں
قاضی بوت وت مہرباں
آ روچ وتی بہر ءَ گراں

حدایا گند من ءَ پاکیں نگایاں
تئی مہراں طلب جو انت منی جاں
سوائیں منصباں کن شاہ مرداں
سروں ڈکیا(۱) مکن ڈیلن ءُ نداں
رگامے ساونڑی آحکہ پہ مرداں
شتہ دروگیں دنیائی دیتہ گرداں
حدیثان ءَ گوئشی دُرّی(۲) درکیان
گوئشیت دُرّی ءُ گندی ملکاہاں
بشارت داتگ انت واجہ کلاہان(۳)
دلوں آویڑ دنت مثل دریاہان
الٰہی رکّین چہ کارءِ خطاہاں
نہ حقیں بندہ کنت گنڑتی(۴) ءُ ارمان

ا۔غمی ۲۔دُرّک ۔ جام۔۳۔پکیرانی ٹکے کہ آوان ءَ سید کلا یا سید کلائی گشنت ۔۴۔پگر۔گم وس وس۔

وتی رنگان ءَ جوڑیت دست ء فرماں

مکنت کس ہچ وتی زند ءِ گمان ءَ

گوزیت چو دمسریں لاگی ترہان ءَ

مثال ٹک اِتگیں جو ءَ بہان(۱) ءَ

وتی سڈو(۲) ءَ کنت پاکیں نگھوان

نہ بسنت(۳) عاقلیں دانا ءَ درمان

نہ بنت انت گوار چنتی(۴) سید ءُ قرآن وان

ہمے رنگ ءَ بہان انت دور دوران

سرین(۵) ءَ جابرین قندہار ءِ اوگاں

جتئی دلی ءُ گپتی کیچ ءُ مکراں

گیابیں آگروہ(۶) داں شہر ءِ سِکّہاں

پڑہتئی(۷) خط ءُ دیتئی پہ دل ءُ جان

سر ءُ چم دیدگانہ داشتہ قلباں(۸)

۱۔ تچان ءَ۔ آپ ءِ تچگ ۔۲۔ توار کنگ ۔ لوٹگ ۔۳۔ نہ رسنت دست نہ کپنت ۔۴۔ دیم پان، سکیانی دور کنوک ۔۵۔ سرون ۔ دیم ءَ ۔۶۔ آگرہ ۔ ہندوستان ءِ شہر، ۔۷۔ وانگ، ونتے ۔۸۔ دل ءَ۔

چے مردے کہ در احکمہ اود ملک ءَ
منّوے (۱) پروشان ءُ گُٹّ ءِ مدرک ءَ
رواں گوں اکبر ءِ سڈو ءُ چکّ(۲) ءَ
نباں گور واجہ ءَ کم رو ءُ چکّ ءَ
نقیباں سنج کرت انت اسپ گلمیر
حکم ء حدا گوں بستہ میان ءَ زر زیر
جتہ منزل پہ مزل روچ ءُ شپ گیر
شتہ مس حلقواں در کپتگ انت دیر
تچوکیں شاطراں(۳) آرتہ سہاو(۴) ءَ
دپ اش نزّنت نئیت آواز ءُ آہ ءَ
دو دستی پٹّتہ گوئر ظل اللہ ءَ
نصیرخان ءِ نئیت کسّے نگاہ ءَ
نصیرخان ءِ دل انت گوں جنگجاہ ءَ

۱۔گردن ءِ ھڈ۔۲۔کشش۔چلگ۔۳۔جاسوس۔دچار یگ۔۴۔صحی۔سہار۔

جمع کل لیکھوی(۱) پوج چل ہزار انت
سْرپے گوں توپک ءُ جنگی جزار(۲) انت
سْرپے گوں رہکلان(۳) انت ءُ غبار(۴) انت
سْرپے گوں ہل(۵) ءُ پوش ءُ نیزہ دار انت
سْرپے گوں اسپرءُ سوْزیں سگار انت
مواسی(۶) گشتہ مئے خان والہہ ئیں میر
کلات ءَ نامہ دیستہ جیل ءُ زمزیر
سرو لجّان قبول اِنت موت ءُ تقدیر
ہزار جس(۷) انت سراوان، جھلوان ءَ
حلال انت نیمکش(۸) وارتنت گوں خان ءَ
نصیرخان چنگر(۹) ءَ گوں دہ ہزار ءَ

ا۔حسابی ۔۲۔کسانین توپ ۔۳۔ پراہ دپیں توپکے کہ دو جمکانی سرءَ بیت ۔۴۔ یک گردءُ کسانیں توپے کہ تیرءَ کلاتانی، تہ ءَ چگل دنت ۔۵۔ زرہ پوش ۔۶۔ مست۔ پرءُ جوش ۔ زہر کٹی ۔۷۔ شاباش۔ ۸۔نمک ۔روزی ۔۹۔ چے نیمگ ءَ۔

گڑہتی(۱) بڑاوَ(۲) بہ پاکیں ڈگار ءَ
مذگی پوج کاینت مشل ء جار(۳) ءَ
جلوہ(۴) جنگی بڑت خان قہار ءَ
گروکی لہہ کُتنت سوزیں سگاراں(۵)
ملوکانی سر ءُ ڈھال ءُ کپاراں(۶)
لوہتی زُرتگنت خان ءُ مزاراں
حدائی پاکہر(۷) ءَ باتئے نصیرخان
وتی دوربین داشتــــــــــئَــــــــــے دیدگاں جوان
جتئی پر بادشاہ(۸) ءَ نپت پیکان
قبائی سوحتــــــــــــگگ ءُ لوہاڑتگی(۹) جان
شتابی داتگہ شاہی(۱۰) پہ رند ءَ
نہیبان پادکتہ سلطان ءِ ہند ءَ
حکمی پٹّتی تمبو ءُ گھند ءَ

۱۔ مک گنگ، منڈگ ۔۲۔ منزل، وتاک، کیمپ ۔۳۔ درو چک، جُگ ۔۴۔ مُرگانی رَم، اَلگر، اُرش، بیڑ۔ ۵۔زخم ۔۶۔ پہلو، پہلونک ۔۷۔ امان ءَ ۔۸۔ احمد شاہ ابدالی ۔۹۔ پیلوشتگی ۔۱۰۔ وت پُرَیں توپکانی یک قسمے ۔

عشق ءِ آس

مروچی گل ءَ کہکری سر کتہ
مہنائے ششتہ رخہ تر کتہ
من ءَ حیرت گوں قہر و گیوئر کتہ
مرگی مھولان ءَ شد و آستہ
گل آختہ شدیں محرماں رند کتہ
تئ عشق ءِ آس ءَ من ءَ ژند کتہ
نتہل(۱) بستہ نوداں ، جڑاں گرند کتہ
تئ بُرز ءُ لطیفیں میان(۲) بارگیں
برزا ءَ منا بی منے گوئشتگاں
گہٹانی دپ نوکراں داشتگاں
صیدی گڑان(۳) ءَ من واساں گراں
سالی فراقاں من تالاں کناں
ظلم ءَ مکن مثل ء زور آوراں
ظلم ءَ مکن، من کہ بے چاروں

۱۔تل ماں تل ۔۲۔سرین ۔۳۔لڈان۔

اش تئ فراقاں من درویش باں

جان ءَ شہ ترئکاں(۱) امیری گداں

پوشاں من پوستاں ءُ لانگوٹ باں

یاد ءَ کہ بیایاں امل تئ حبر

عہدے کہ بیایںت امل تئ رسد

گل اندام ءِ کندگ پہ نیکیں نظر

لال ءِ اندوہاں بئینت بازیں پزر(۲)

چڑّیت ءُ داب کنت چو کوئتراں

مَنے محل ءُ ماڑیانی اندراں

چکّیت ءُ جنت جاہی کہبراں(۳)

گوں آسکار پدنیت کشیت امبلاں

ناوک مژاگی(۴) مں دست ءَ کتئ

جتئ تیر ءُ کہبر وتی ژند کتئ

بِسئٹ گوئستہ ناوک درا درنز کتئ

کہبر قلوب(۵) ءَ جتہ گہائلی(۶)

رَد ےَ کت حدایا شُتہ وائلی(۷)

من ءَ ہول ءُ پوشین پہ حکم ءِ علی

ا۔لگوشان۔ درکنان ۔۲۔ براہوئی ءِ لوزے عذاب بزگی۔۳۔گونڈل۔۴۔ چم ۔۵۔ دل۔۶ ۔ ٹپی۔
۷۔ ویل۔ ھنچو پہ دیم ۔ ردکنگ ۔

گراں مل

چاہی ایں کپوت درگاہ ءِ
دین ءُ ہڑدنانی ساہ ءَ
مئے وتی جِند ءُ مئے دوست خواہ ءَ
ہر دو دیدگانی براہ ءَ
دیریں مزلاں جلدی جن
برگور میر جنین(۱) دیر نیاد ءَ
جام ءِ گوشتگیں گپتاراں
(من) دانائیں دل ءَ جہ داران
حیراں منتگاں او یاراں
عین ءِ عاجبیں(۲) کرداراں

۱۔ جنیانی میر ءُ سروک۔ وش رنگ ءُ زیباتر ۲۔ عجبیں

پوشاں نہگ و چوتاراں

بنداں ہر ششیں ہتیاراں

یاراں پہ حسد کتاراں

زیراں سر گلوئی سواراں

ءیناں پہ ھجم برز آراں

گنداں دیروی گراں مل ءَ

کہڈانت گوں چراگیں پھل ءِ

ماہیں سومری ماہل ءَ

استارے امل من کل ءَ

داباں گمرھی ءَ ٹلیت

بیکاں بختگی ءَ کلیت

نازاں گوئنڈ گراو زور آورر

گوں ما پیالہ یے شھدیں ور

دوست ءِ خوش روائیں چیہر

داتہ سومری ءَ پرور

آ سکی گنبد ءُ دیریں در

درستں گوں تو او ! جی پڑ تہ

دوست مۓ مزلاں گراں ملیں

بوستان ءَ چراگے پُھلیں

حباں پر تئ مشتاقاں

بہر ءَ دۓ کہ من بے واکاں

سودے نرگسانی تاکاں

کوشتاں من حضوری حاکاں

احوال تئ فقیر ءِ ایشین

عہداں دوست منی دل ریشین

یا تنت من ءَ شاہیں علی
شاہانگیں ھچتیں ولی
گوش(۱) ءَ دے او دریں پری
شائر حدیثان ءَ گوئشی
اے عاشقیں نوکر تئ
مہرنگ چو کہنی کوتران
صبحی دریئیت گوں ہمسران
سیہ ماریں ژینگ(۲) کنت چوٹواں
بیکّ کہ رچنت کوپگ سراں
سالونکی زیرنت کدہاں
دوستاں پہ رازی ایں دِلاں

۱۔ گوشدار۔ ۲۔ چنگ کنگ، زلفانی کنڈ کنگ چو کہ گشنت زلفان مشے چنگ کنے، تیران جنے لنگ کنے۔
۳۔ گردیت پہ ٹہل رواجی۔

ٹیلیت[1] شہ جوہانی ءِ سر ءَ

اچ ہنج[2] و حیڑی ولر ءَ

واسے[3] گران ئے ئُ لُنٹ سر ءَ

در ہینے کہ بستگ کہکرءَ

استین ءُ آپ بندیں جڑ ءَ

اوہیر کنت مں نیم شپ ءَ

دُرّیں پری سینگار کنت

عشق ءِ گنوکاں سار کنت

گوش کنلاں بازار کنت

تائیت ءُ طوقے کنت گوٹ ءَ

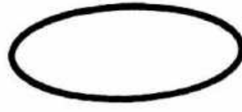
بول ءُ پلوہ گوں ڈاون ءَ

شہمال کنت سوہنیں دہڑ ءَ

دستاں دوئیناں لال کنت

دوست گوں پریاں بال کنت

ا۔ یک مرگے ۔۲۔ حور۔۳۔ پکے ۔ بوسگے ۔

دوشی اول ہو ءِ دم ءَ
ہنگ[1] ءِ شتابیں محرم ءَ
دیستاں ملوکیں شاجواں[2]
داتگ من ءَ دوست ءِ نشاں
بود آھتگاں چو تنگاں
آروچ کہ دوست بی مہرباں
ہنام کنت گوں دیدگاں (مارا)
دیم ءَ گوں ماہیں عارضاں
من دی ہما مجنون تباں
حیران ءُ مدہوش بیتگاں

ا۔دوستدار ۔۲۔ مزن شا کہنین کوشانی زبان ءِلبز ے کہ ساسانیانی دورءَ فارسی ءَ ماں کپت ءُ شاہ جوڑ بوت بلے معنیٰ ءَ آمزن ءِ دنت چوکہ شاتیر۔شاجوشاھسوار۔شاپر۔

عیناں چہ بازیں فُرکتاں

موجیں دل ءَ را بستگاں

موجیں دل ءَ گرنچ وارتگاں

اچ گیئیشگ ءِ حد ءَ نیاں

پہر گوں فراکاں(۱) بیتگاں

ہجر ءِ گل ءِ لحمیں گماں

چنت سال باں گوں نوکراں

سار بیت جان چو چلراں(۲)

مس زمگیں پیراہناں

موردانگاں بورینتگاں

بورینگ ءُ جوڑینتگاں

ٹپاں طبیب درماں کناں

ملا گوں ہنگیں کاگداں

☆......☆......☆

۱۔دور بیئگ۔

۲۔تنکین آپ بند۔ بالاچ گشیت۔ من گوں بدان ہنچو کنان۔۔۔ترندیں لوارگوں چلراں۔
کمک آپ کہ چمگاں چکریت ءُ چہ لوار ءُ گرم ءَ ہُشیت۔

resources, secure official patronage and funds to undertake the publication of the classical poetry so far collected and also the translation in Balochi of the well - known national poets.

Bashir Ahmed Baloch

M.A.

Karachi 5th November, 1963

and are being published through the courtesy of "Balochi Academy Quetta".

The Academy functions like the Sindhi Adabi Board and Pashtu Academy which are meant for the development of the respective regional languages and literatures. Its task is more tedious and hard because unlike Sindhi and Pashtu, the vast body of Baloci literary heritage, mainly poetry is still unwritten and remains enshrined in the hearts of the profession bards and minstrel. A comprehensive programmer has to be chalked out either to depute men of literary taste and aptitude to tour the interior extensively to note down the poems from the bards, lest these treasures get buried with them, or to make arrangements to invite them to the Headquarters of the Academy for recording the poems. The task is rather difficult because of the vastness of the territory and inadequate means of transport. In some places one has to travel on camel back for lack of motorable roads. The Balochi Academy is yet to organize its

Rusta ya Dreene Dakane Paara
Drust Mae Doste Mahzabe Gonan
Mun Ganokan Ki Gon Dila Jedan
Dil Ganoken ki gon mana Gedi.
Greh Kant Thango Droshumin Bache
Zor Kant Shah-o-Zalumin Turke
Azh Muzhan Maafaran Loti
Azh Hamahan Ki Mun Sadan yakke

The lightening which came last night, flashing and staggering like a drunken man from the direction of the west, brought me news of my love - which clothed and by its side a purple storm - cloud; it was like my love in every aspect. I am a fool to struggle with my heart and my heart is a fool to fight with me. It weeps like an azure faced babe, it struggles like a fierce marauding Turk, and demands the beauty with long black from the thick clouds; who is the one in thousands.

I have collected compiled and edited the present thirty lengthy poems of Jam (called "Sher" in Balochi),

Thou art like a round round looking camel; I am like a stallion.

If thou art midday - I am its evening.
If thou sleep on the Ground, I am thy matting.
If thou art barefooted I would by thy footgear.
If thou art a black snake, I am thy charmer.
And I shall hold thy hand by chanting charms and mantras.

Victim of the God of love and the rigid society where the price of love is the head of the lover, jam rebukes his heart to restrain from making further advances to the fair one who is no more in his reach. In his poem the "laughing lightening" he decribes his heart's weariness thus:-

Atkagan Kandana Girok Doshi
Keehavia sha Julgava Paara
Nashk Dostani Datagan Maara
Ma Guli Giniastan Ure Jana

Nindun Thaia Aap Diyun
Dila Pa Miskef Murad

"O foolish Faqir, how foolish and mad art thou. No beings of this world we are. We are the fairy-spirits of the martyrs. One day when thy fate shall come upon thee and thou art prepared for thy funeral, we will sit at the cross-roads and lift thy corpse up and quench the thirst of thy foolish heart."

Balochs are a nomadic race, living in tents, riding swift mares and camels, grazing their sheep and goats in the plains. Jam does not forget this atmosphere while singing songs of love and pangs of separation. He addresses his beloved thus:

Thou-i-Girdagin bagg mun Godawan
Thou-i-Rosh Nemorsh Mun Arnawan
Thou Hakan lete Mun Chitran
Thou Padan Shapade Mun Lithran
Thou-i-Syahen Syahmar Mun Jogisaran
Mundran Janana Daste Giran

Aas-i-Parian Balitha
Mun Koh-i-Banbhore-i-sara
Gad Giptago chaapan Jannant
Pesh Kaptagan yakke giran
Yakke cha Lall-i-Droshuman
Pesh Kaptago phad kiztagan
Mun gon Hayalan mantagan.

"The Fairies lit a fire on the top of the peak of the mountain. There the heavenly beauties gathered, clap-dancing. I stepped ahead to seize one, who resembled my beloved. As I came forward they shrank back, the heavenly houris-flew away. I was bewildered and stood like a bashful lover. The heavenly Fairies said to me.

Oh-i-Faqir Haiwangain
Haiwanag-o-Diwangin
Ma-e-Buni Mardum Niyun
Maon Shaheedani Pari
An Rosh Shahadat Bi thai
Karwan Mukimi Sambari

Goshet Kungran
Belo Kenagan
Shahi HumbalaN
Gozhdar GuptaraN
Galun Gushtagan
Lalun Ruptagan
Durrun Suptagan

"Hearken my friends; My courageous comrades (and) Royal companions, listen to my songs; my poems are many, I have uttered a few lines, I have gathered rubies, I have pierced pearls".

Jam Durrak was madly in love with someone whose name he does not want to disclose. In almost every poem, he describes the beauty and charms of his beloved. He sees her in thundering clouds and dazzling lightning and spies her walking in the company of wild gazelles, among the dancing Houris and Fairies. He vividly describes a scene in which he dreams of meeting a troupe of Fairies dancing on the Top of mount Ekba-in the hills of Dera Ghazi Khan:

reciting the poems express their ignorance about the exact text of so many lines in the preface of his book Mr. Dames has described briefly the characteristics of Balochi poetry thus:-

"As in form so in substance Balochi poetry is simple and direct in expression and excels in vivid picture of life and country which it brings before us without any conscious efforts at description on the part of the singer".

Jam Durrak was essentially a lyric poet, and he chose a novel style to express his thoughts. Unlike the conventional style of the earlier Balochi Poets, he chose short metres, economizing on his words and usage's but keeping the poetic similes very much alive and distinct. He had an unsurpassed command over the language and could express his thoughts with clarity.

The following poem is in the shortest metre ever adopted by any Baloch poet before Jam Durrak. Here in two words in a line his thoughts are delightfully clear and sweet.

collected and published Balochi poems with their English translation entitled "Popular poetry of the Baloches" through the Royal Asiatic Society London in 1907 A.D. Mr. Dames has included few poems of Jam Durrak in a separate chapter entitled "Love songs and lyrics by Jam Durrak". Mr. Dames has done a yeoman's service to Balochi language and literature by collecting and publishing these poems which otherwise would have been lost. Due to his political and administrative assignments, he could not tour other areas of Balochistan to add to his collection to make the book more representative of classical Balochi poetry. He collected the poems from the professional bards and minstrels who knew them by heart, preserved from generation to generation in the like manner. Although Mr. Longworth Dames was very well familiar with Balochi language, we find his translations rather inappropriate and drab. It may perhaps be due to the wrong rendering of the lines and words by the bards because of illiteracy and ignorance. Even today the bards while singing and

their own mother tongue, because nothing is more natural and more appealing as a medium of expression than one's own mother tongus.

His Life :-

Little is known about Jam Durrak's life, place of birth and death. From his own words one can merely know that he was son of Karmo - Perhaps Karam khan - belonging to Dombki clan of Balochs who still inhabit the plains of Kachhi in Kalat District. His death is said to have occurred in rather mysterious circumstances and he is said to have been poisoned. His tomb is said to be in Kachhi near the river Lehri. No serious effort has so far been made to verify these statements.

His Poetry :-

Mr. Longworth Dames, a member of the Royal Asiatic Society London and a well known orientalist, who during his tenure of service as a political officer in the border districts of the Punjab and Balochistan

always accessible. Due to his keen interest in the welfare of his people he walked during the night in disguise to know things for himself. Some people even take him as a saint and man of God because of his pious character and offer sacrifices at his tomb in kalat.

Jam Durrak had the distinction of being attached to the court of such a great man. He has been the first and the only Baloch poet attached to a court so far known. Jam Durrak was brought to the court not as a comoposer of Qasidas, verses in praise of the Khan and his accomplishments-but due to the quality of his exquisite. No where in his compositions do we find him showering verses of praise on his Khan as was the custom in those days in Persian, Indian and Afghan courts. Although the official language was Persian, Jam chose Balochi, the language of the masses and unsurpassed so far. He sang songs of love not for the elite of the court but for the common people. It was his conscious effort that he should reach the hearts of Balochs through

certain if linguists and philologists having through knowledge of Balochi take upon themselves to do the much needed research on Balochi, they would come to a starling conclusion. Only then would Balochi get her real place in the community of languages and emerge as one of the oldest languages spoken today.

Jam Durrak Dombki :- Jam Durrak was the poet-laureate at the Court of Naseer Khan - popularly known as Naseer Khan Noori, who ruled over Balochistan from 1741 A.D. He is the most revered and remembered ruler, who during all his life time was dedicated towards the unification of the territories of Balochistan, who defied domination and declared himself entirely independent of the Kabul rulers. In the words of M.S. Khan Baloch the author of "History of Baloch Race and Balochistan:-" "His personal qualities were superb; his sense of justice, wisdom, purity of personal character, generosity and his indefatigable thoroughness were a proverb". It is said that Naseer Khan lived a simple life and was

These are facts which need further research. I believe that whatever research has been carried out by orientalists and philologists has rather been misplaced and biased in favour of Modern Persian. Balochi has not been given importance, it deserves. The research scholars on Persian have selected those pieces of inscriptions which are akin to Modern Persian. If some one with sufficient knowledge of Balochi carries on this research further it will not take him long to shatter the whole myth and to assert that Balochi is the earliest and the most original language of the Indo Iranian group. No systematic research has been conducted to find exactly the root of Balochi language and up till now there exists no History of Balochi language and literature except a few books here and there on grammar, classical poetry and folk love. Only a few years back the Western Scholars and Orientalists were astonished to find manuscripts of Balochi in the British Museum to be more akin to old Pahlavi and Avesta than Modern Persian. I am

the old-text but Balochi formation will be exactly a like. The present Persian variant of above would read thus:

Goyad Daryosh Padshah Pidare Mun Gushtasp ast. Pidre Gushtasp Arshamhah Pidare Arshamah Aryarmanah Pidare Aryarmanah Cheshpssh Pidere Cheshpesh Hakhamanash

We can judge the difference. In Balochi we have the verb in the same form "Shi" or "Gushi". Pit has changed into Pidar in Modern Persian but in Balochi it is "Pit" till today, exactly like Avesta as wells Sanskrit.

In the same script we find the Balochi words "Tom" meaning "Seed", "Mai" meaning "mine" "Zorger" meaning "forcibly" "Eza" meaning "here" "Murtia" meaning "dead" and "Shyatia" meaning "happily" which in Modern Persian are Tukhm, Mal-I-Mun (the first person accusative has either not developed in Modern Persian or it has been lost) Zorkunnidah, Einja, Murd and Shadi respectively.

Modern Persian is directly descended." The present writer thinks that Balochi is a developed form of Avesta and it is similar to Avesta in more that one respect. I would even dare say that Avesta language and Balochi are one and the same almost proven hypothesis. It will be easier to understand my point of wiew example of the two languages in appended.

An inscription dating back to 486 - 485 B.C., quoted by Dr. Raza Zada Shafaq in his book "Taarikh-I-Adabiat-e-Iran" which is spoken in an extensive area of West Pakistan is as follows:

SHI DARAYOSH KHASHAYARSHAIA MANA PITA
VISHTASPA VISHTASPAHIA PITA ARSHAMAH:
ARSHAMAHIA PITA ARYARMANAH
ARYARMANAHIYA PITA CHESHPESH
CHESHPAISH PITA AKHAMANASH.

In modern Persian the grammatical forms are quite different and if the same subject matter is put into modern Persian it will be only remotely similar to

PREFACE

It is gratifying to note that the old theory that Balochi language is a corrupt form of Persian has been dispelled, disproved and discarded with the deciphering of old Achaemenian inscriptions. These inscriptions prove that Balochi is more similar to the language of Avesta than that Modern Persian. Professor Grierson observes in his "Grundriss Iranischen Philologic" that "of all the Iranian dialects Balochi is raised to pre-eminence of its own. It has preserved the old tenues in all positions, even after vowels and liquids. In this respect accordingly it stands on a level with the older Pahlavi."

In this context Professor Grierson has rightly said that "Balochi resembles, like most other Iranian Languages in showing a nearer relationship to the ancient languages of Avesta than to the old Persian, the court language of the Achaemenians from which

جام دُرّک بلوچی زبان ءِ یک پُر گپتاریں ءُ باز حیالیں شاعرے بوتگ کہ آئی ءِ وتی شعرانی تہا وڑ وڑیں حیالاں بستگ ءُ شاعری ءِ ہر میدان ءِ وتی پکر ءِ سمند ءَ تاچینتگ۔

دوستین ءُ شیرین ءِ قصہ جام دُرّک ءِ یکّ نامی ایں ءُ مشہوریں داستانے۔

رُستہ یک دڑ ینے چہ دکن ءِ پارءَ
چہ گور ءَ استیناں عجب رنگیں
دڑست مئے دوست ءِ مہذب اِش گون انت
من گنوکاں کہ گوں دل ءَ جیڑاں
دل گنوکیں انت کہ گوں من ءَ جیڑیت۔

(جام دُرّک)

ISBN - 978-969-9768-66-8
9 789699 768668 >

بلوچی اکیڈمی، کوئٹہ